

JAHODA SÁNDOR

Isten kegyeltjei

művésznovellák

Z-könyv

BUDAPEST, 2018

**Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS**

© Jahoda Sándor 2018

„Nem akarom, hogy nyálás vége legyen a történetnek, de a minap összefutottam egy régi barátjával, Aristide Bruant-al, akit az orvosok nemrég visszahoztak a halálból, és ő azt mondta, hogy látta Lautrecet. Néhány másodperc erejéig látta odaát, amint egyszál alsónadrágban, egy hatalmas ecsettel a kezében, festi a nagy kék eget.”

(Lautrec mennybemenetele)

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

A műtilénéi szépségverseny

Leszbosz szigetén akkor is az én lányaim az elsők! Akkor is, ha a két másik műtilénéi lánykör vezetője, az a hitvány Gorgón, meg az a buta Andromedám, megpukkadnak mérgükben. Hát pukkadjanak is meg! Hol látott a világ az én tanítványaimnál és társnőimnél szebbeket? Atthisznál, Megaránál, Gongülánál, Euneikánál, vagy Anaktóriánál? Egyik szebb, mint a másik. Az én *saját* lányom, Kleisz is szép, ez csak természetes. De a versenyt Anaktória fogja megnyerni. Mégpedig toronymagasan. Hogy miért? Mert nemcsak, hogy szép, de ő tudja a legszebben elénekelni a dalaimat. Az erre az alkalomra írott dalomat máris betéve tudja, és mondhatom, varázslatosan énekl: *Persze könnyen hajlik a nő kedélye, / Gyakran eltéríti Erósz a lelkünk – // Így ma szép Anaktóriám, ki távol / Él, jut eszembe. // Sokkal inkább lássam a lépte báját, / És az arcán felragyogó derűt, mint / Lüid szekérsort vagy gyalogoshadat, mely / Fegyveresen küzd. És közben olyan édesen mozog, hogy...*

Szóval holnap lesz a nagy nap. Minden és mindenki készen áll. A lüdiai fejdíszeket, ha nehezen is, de meg tudtam szerezni a lányoknak. És hogy mutat rajtuk! Szép szüzeim, bizony, még Zeust is magukba bolondítanak... Én legalábbis nem csodálkoznék ezen. De majd bolond leszek kitenni őket, piszkos fantáziájú férfiak prédájául!

Harmadnap...

Éroszra mondom, ez már több a soknál! Anaktória tegnap óta sír, mint a záporosó... Az egész lányközösség a haját tépi, zokog, és jajveszékel. Én is a hajamat tépném dühömben. Legszívesebben kikaparnám annak a szemét! Annak a szemét Andromedámnak. Természetes, hogy csaltak. Olyan a világon nincs, hogy nem Anaktória a legszebb a világon. Teljes képtelenség. És tessék! Csak *második* lett.

Egy hétre rá...

Még mindig a gyász és a fájdalom! De már kevesebbet sírunk. Szegény jó Anaktóriám engem vigasztalna, a drága szűz, és a többi, ám én vigasztalhatatlan vagyok, holtra vált, és a többi... A minap ezt a bús verset írtam, nem is tudom, talán magamnak: ... *meghalni hív valami vágy,/ s harmat áztatta lótoszos partjait/ meglátni Akterónnak*. Leányaim, mikor elcsukló hangon elénekelték nekik ezt, bizony, a vállaimra borulva zokogtak, s velük együtt én is. Persze, vállaimon rögtön csurog könny lett az új, legújabb divat szerint készült lüdiái szóttas (valósággal eláztatták szépeim), mire, nagy csuklások és szipogások közepette, fölkeltem, és ezt mondtam nekik:

– Leányaim, Szapphó nem alkuszik! Döntöttem. Holnap elhajózom Szüciába, Athénba és Lüdiába...

– Ne hagyj el minket, Szapphó! – sikítottak fel rémulten a leányok.

– Csak egy kis időre, Szépeim. A legújabb frizura- és ruhadivatot fürkészem ki, titokban... Anaktóriával megyek... Addig Kleisz lányom ügyel rátok. Legközelebb esélyük sem lesz a győzelemre, ezeknek a...

Reményvesztetten hüppögtek, a szívem majd megszakadt. És ekkor... Ekkor újabb dalt énekelték nekik: *Most pedig szép dalt dalolok, vidámabb / lesz tán ettől valamennyi társnőm*.

És erre, ha lassan is, de megnyugodtak.

Másnap hajnalban...

Sírtak most is, de immáron boldogságukban. A reménytől, hogy hamarosan viszontlátnak minket. Mi is sok-sok könnyet morzsolunk el, Anaktóriámmal, mire a hajósok fölszedték a horgonyt.

– Jó utat, Szapphó! Új dalokat is hozz ám nekünk! Jó utat, Anaktória! Vigyázz a *Legnagyobb!* – kiáltották búcsúzóul a leányok, telesírt zsebkendőjüket lobogtatva felénk.

Jó szelünk volt. A partról, a zsebkendőket kitépte zsenge, finom, kis kezükből, és – mintha csak az Istenek küldték volna – hozzánk fújta. Egyet el is kaptam. Anaktóriával úsztunk a boldogságban. Az egész út alatt.

Benvenuto Cellini apokrif

... mondtam is ennek a nyiszlett (ám igen élénk eszű, alapos és szorgalmas, mint magam voltam mindig is) Pieve-gyerekeknek, akinek diktálom az önéletrajzomat: figyelj jól, Pieve, az, amit most mesélek el, *nem kerülhet bele* a kéziratba, írd le nyugodtan, de rögtön add is vissza nekem, hogy elrejtsem. Erre őszinte ámulattal megkérdi tőlem: miért, Mester? Miért *nem kerülhet bele*, amikor Ön olyan híresen nyílt, egyenes és szerény, aki csupa

becsület és szavahihetőség, éppúgy, mint egy született nemesember? Pieve, Pieve! Bárha az lennék; sose történt volna meg velem, életem legborzadályosabb fiaskója. Egy nőtől. Egy nőtől, akit nem tudtam megkapni, aki rútol a szívemen taposott, és végül meghempergetett a sárban. *Engem*, aki előtt pápai, fejedelmi paloták, várkapuk, és szebbnél szebb nők combjai nyíltak meg!

Elmesélem hát az igaz történetet, melytől, hogy visszagondolok rá, még most is elvörösödik az arcom, és a harag könnyeivel telik meg a szemem. És aki nem hiszi el, járjon utána, mit mondott nekem egyszer a nagy, a példásan tiszta, áldott emlékezetű Borgia Pápa, mikor megmutattam neki életem legnagyobb alkotását. Ezt mondta: „Benvenuto, barátom, ezentúl bármit mondasz is, elhiszem.”

... A szomorú eset 1535 körül történt, harmincas éveim közepe-táján, alkotóerőm és férfierőm teljében. Épp az én imádott Firenzében voltam, és keményen dolgoztam a Nagyságos Fejedelem Úr számára, egy csodaszép ötvösmunkán, egy arany asztali sótartón – mondhatom, valóságos remekmű lett. Szóval, azon a bizonyos napon nyár volt, július közepe, és átkozottul nagy volt a hőség. Délelőtt 11 után nem sokkal elküldtem a segédeimet haza hűsölni, enni, meg pihenni. Mikor már mind elment, gondosan bezártam a műhelyem ajtaját, és magam is hazamentem. Volna. Ugyanis egyszerre lecövekelt a lábam a látványtól: egy különös ruhájú, gyönyörű szép fiatal nő sietett el előttem épp, és én tátott szájjal nézve őt, egyszerre kiejtettem kezemből a kulcsosomómat. A varázslatos nő erre a zajra hirtelen megállt, és szúrós szemmel rám tekintett. Végem van, ezek a szemek, motyogtam halkán, sután.

– Órült! – szólt megvetően, idegen akcentussal a csodaszép hölgy, majd tovább sietett.

Én azonban utánamentem, és szelíden megszólítottam.

– Drága Hölgy! Kegyed oly szép, és én annyira a Szépség csodálója vagyok! Már, ugye, mint művész is, hogy...

A hölgy megállt, és furcsállkodva, tetőtől talpig végigmért, majd lebiggyesztett ajakkal, így szólt (Páduai Szent Antal, micsoda búgó hangja volt!):

– Nem úgy néz ki, mint egy művész... Inkább úgy, mint egy koszos csavargó...

– Csavargó? Én, hölgyem? Én? – mondtam ámuldozva. *– Én Benvenuto Cellini vagyok. Messze földön híres szobrász- és ötvösművész –* fűztem hozzá szerényen. *– Épp a műhelyemből jövök, illetve megyek, mármint haza, akarom mondani, csak mentem volna, mert mikor ön elhaladt a műhelyem előtt... Megbocsát, szép hölgy? Bátorodom megkérdezni, mi az ön becses neve? És honnan jön? Az akcentusa olyan idegen...*

– Ön bátor ember, Cellini úr – szólt fanyar mosollyal az isteni nő. *– De azt nem tudom, hogy talpig férfi-e...*

Élénken gesztikulálva tiltakoztam ez ellen a rút és hamis feltételezés ellen, majd a szép hölgy leintett (vagy legyintett? Na, erre már nem emlékszem), és folytatta.

– Szóval, mélyen tisztelt uram, ha tudni akarja, Szívjegessy Anna a nevem, Szívjeges úrnője, és a Magyar Királyságból...

– Ma... ma... – motyogtam meglepetésemben.

– A mamámat hagyja ki ebből, jó?! – förmedt rám az úrnő, és már indult is, hogy ott hagyjon engem.

Ám én gyorsan észbe kaptam.

– *Úrnőm!* – *szóltam a tölem telhető legnagyobb alázatossággal és méltósággal.* – *Higgye el, eszembe sem jutott az ön mamája, én csak...*

Ekkor sajnos megint elborult a szép úrnő arca.

– *Úgy! Szóval önt egyáltalán nem érdekli az én Mamám... Hát legyen!*

– *Mamma mia!* – *fohászzkodtam, összekulcsolt kezekkel, majd, az úrnőre mosolyogtam olyan kedvesen, amilyen kedvesen csak tudtam.* – *Úrnőm! Ha az ön mamája is olyan szépséges, mint Ön, ha Tőle örökölte a szép...*

– *Mondjuk, hogy igen – mondta hidegen, de nekem úgy tűnt, hogy hál' Istennek már jóval enyhültebben.* – *És? Változtat ez a tényeken? Hm?*

– *Milyen té...?*

– *Azon, hogy sérteget engem és feltart.*

– *De hát én csak... én csak... én... beleszerettem magába!...*

– *Hogyan?!*

– *Első látásra...*

– *Maga most kószolgat engem?*

– *Én csak szeretném...*

– *Takarodj az utamból, arcátlan bugris!!!* – *kiáltott fel élesen, azzal félretaszított engem, és elviharzott, mint egy fúria.*

Ó, milyen finom kezei voltak! És milyen durván taszított félre velük! Csak álltam és néztem, míg el nem tűnt a látókörömből... De nem örökre!

Visszamentem hát a kulcscsomómért, és bizony mondom, megbabonázva suhantam haza. Azt mondtam, suhanva, és erre minden okom megvolt – ugyanis máig nem értem hogyan jutottam haza. Csupán annyi biztos, hogy jó fertályóra múlva már otthon voltam. Ez kétségtelen tény. És ezt még Faustina, a szakácsnőm is tanúsíthatja.

Na, szóval, teltek-múltak a hetek, és én egyre csak Szívjegessy úrnőre tudtam gondolni... Az alvás elkerült, nyugtom nem volt egy percre sem. Lézengtem csak, álmodoztam napra-nap, és már a munkámban is alig találtam örömet – ami jól mutatja, mennyire belehabarodtam a szépséges úrnőbe. Az én drága és készséges Angelicámat pedig mind gyakrabban kellett fölkeresnem, vad tüzemet oltandó... Ám fájdalom, mindez csak tüneti kezelés volt – bár, ami azt illeti, annak mindig nagyon élvezetes volt; az én drága Angelicám alkalmanként legalább 5-6-szor tett boldoggá, és mondhatom, én is őt – és vérem forrt tovább.

Egyik nap aztán végképp megelégeltem az áldatlan állapotokat, és döntöttem: nem, ez így nem mehet tovább! Útra fel! Máris indulok Szívjegesre! És a poklok minden erői sem tartóztathatnak fel!

Az elhatározást tett követte. Segédeimet bizonytalan időre elküldtem. Kivéve az egyiket, a jóra való és tehetséges Francesco Totti nevű, helyi fiatalembert, aki örömmel vállalkozott, hogy elkísér Szívjegesre. Mindent összepakolva aztán, másnap kora hajnalban, két jó lovunk hátán, elindultunk a nagy útra. Vidáman, dalolva, tele reménységgel ügettünk a messzi Magyar Királyság felé.

A hosszú út mindazonáltal, nem telt el események nélkül. Még Itália földjén jártunk, fön, északon, mikor vagy egy tucat fős rablóbandába szaladtunk bele. Illetve ők belénk. Ezt bizony nagyon rosszul tették. A mindig nálam levő pompás kardomat kirántottam hát a hüvelyéből (szegény Totti gyerek eközben csak ijedten pislogva nézett, hol rám, hol a

gazfickókra), és baljósan, zordonul odakiáltottam a bandavezérnek.

– Elismeritek-e, mocskos kurafik, hogy Szívjegessy úrnőnél nincs és nem is lehet szebb nő széles e világon?! Halljam a választ, különben megismeritek a kardomat, ezt ni! (Itt jobbra-balra, vadul megsuhogtattam a vele a levegőt.)

A gazemberek csak néztek bambán, értetlenül egymásra, majd a vezérük hozzám fordulva, ekképp szólt.

– Vitéz Úr! Becsületszavamra, soha a büdös életben nem hallottam még erről a Szívjegessy vagy miacsuda úrnőről! Azt se tudtam, hogy egyáltalán a világon van...

– Tagadni merészeled hát a létezését?! – hörögtem, egyre nekivadulva. – Jó! Te akartad!

Azzal odavágtattam hozzá, és úgy odavágtam kardom pengéjével a nyakára, hogy – tisztesség ne essék – menten lefejeződött. Ilymódon a dolgok rendje is helyreállítatott, meg az egész céciónak is egyhamar vége lett. Száz szónak is egy a vége, az útonállók, látván vezérük lefejezett holttestét, fejvesztve menekültek, ki amerre látott, a szélrózsa minden irányába.

Én meg letöröltem kardom pengéjéről a vért, majd vigyorogva odaszóltam a Totti gyerekeknek.

– Látod, Totti fiam? Így járnak azok, akik nem tanúsítanak kellő tiszteletet Szívjegessy úrnő személye iránt.

– Dejszen...

– Semmi de. Te csak ne félj, amíg engem látsz! – mondtam még, aztán kedélyesen hátbavágtam a jó fiút, hogy majd le nem fordult a lováról, és a lehető legvidámabb hangulatban folytattuk tovább utunkat.

Mire eljutottunk a Magyarok Földjére, megesett azért egy s más (hadd hangsúlyozzam ki: győztes) kalandunk, de nem akarok velük dicsekedni, hiszen, aki csak ismer, az tudja, hogy mennyire távol áll tőlem a dicsekvés, és más hívságos dolog. Nos, hogy a fecsegés bűnébe ne essem, elmondom röviden, tömören, mi történt velünk akkor, amikor már – a Mennyei Atya kegyelméből – jócskán bent jártunk a Magyar Királyságban. Először is, elkezdtem kérdezősködni. Sajnos ez nem ment könnyen – ugyanis a magyarok nem beszéltek olaszul, mi pedig, egy szót se tudtunk magyarul. Azonban, hála rendkívüli találékonyságomnak és éles eszemnek, hamar megtaláltam a módját, miképp értessem meg magam velük. Hogy hogyan sikerült ez? A következőképpen: Istenadta tehetségem a rajzolás művészetében is jelentékeny volt mindig is (ezt még az isteni Michelangelo is elismerte, mikor állítólag megmutatták neki néhány egészen jól sikerült rajzomat), így hát, tettem, amit kellett, és emlékezetből lerajzoltam az úrnőt, úgy, ahogy megismertem, abban a különös ruhájában. Tökéletes lett – ezt mondta róla az a derék Totti fiú, aki különben életében nem látta Szívjegessy úrnőt. Ez a dicséret igen-igen jólesett nekem. Nagy büszkeséggel mutattam hát meg az utunkba kerülő embereknek a rajzot. Mindannyian összecsapták a tenyerüket ámulatukban, és a kezemet szorongatták könnybelábadt szemmel, én meg, ettől fölbátorodva, a rajzra mutatva, mondtam: Szívjegessy Anna. Ám ők a vállukat vonogatták, és sajnálkozva otthagytak engem, a derék Tottit, meg a rajzomat. Azonban, mikor már egyre északabbra jutottunk, és szinte már a végső kétségbeesés határán jártam (-tunk), egy arra járó jóember határozottan rábökött a rajzra, majd rámutatott egy közeli, magasra épített csodaszép várra, és csak ennyit mondott: Oda, Buda. Megértve végre-valahára az első magyar embert, leírhatatlan örömmel mutattam én is a várra, és lélegzetvisszafojtva rebegettem: Buda? Buda? A jóember bólintott egyet, és

ment a dolgára. Gyorsan mentünk mi is, lóhalálában, föl a várig.

A vár kapujában meg kellett állnunk. A kapuőrző katonák ugyanis (azok a magas, bajszos, hetyke legények) durván rám rivalltak, és mutatták, hogy kívülről tágasabb. Ám én nem hagytam annyiban a dolgot – már hogy is hagytam volna annyiban! –, és a rajzomat elővéve, a csodaszépen ábrázolt gyönyörű Szívjegessy úrnőre böktem, és csak ennyit tudtam kiböki: Szívjegessy Anna, Szívjegessy Anna... A morc katonák erre vidáman összemosolyogtak, majd az egyikük bekiáltott valakiért. Egy sovány, kopottas, amolyan deák-féle ifjú jött ki a kapuhoz hajadonfőtt, sietve, kezében keshedt kalapjával. Tottival kérdően néztünk egymásra. Az ifjú köszöntött minket, majd több nyelven is megkérdezte tőlünk, hogy mi járatban vagyunk. Végül, a mi édes talján nyelvünkön is megkérdezte ugyanazt, mire én és a derék Totti, majdhogynem könnyekre fakadtunk örömiünkben.

– Hogy mi járatban vagyunk, fiacskám? – kérdeztem tőle boldogan. – Majd mindjárt megmutatom!

Azzal neki is megmutattam a rajzomat. Az ifjú a rajz fölé hajolt, de, legnagyobb megdöbbenésemre, nem az történt, amire számítottam. A fiatalember, egyszerre elszörnyedt arccal hátrahőkölt, majd sűrűn hányni kezdte magára a keresztet. A katonák bizalmatlanul néztek: hol rá, hol rám.

– Jaj, Istenem, jaj!... – nyöszörögte aztán az ifjú.

– Hát téged meg mi lelt, ifjú barátom? – kérdeztem megrökönyödve. – Annyira nem lehet rossz ez a rajz, hiszen eddig mindenkinek elnyerte a tetszését. Most akkor, hogy...?

Az ifjú, szemmel láthatóan nagyfokú igyekezetet próbált kifejteni, hogy mihamarább visszanyerje lélekjelenlétét. Ez végül sikerült is neki, és komoly arccal, ekképp szólt hozzám, minden szót megnyomva.

– Uram! Hadd hívjam fel szíves figyelmét arra a közismert tényre, miszerint itt, a mi hazánkban vannak a legszebb nők a világon...

(Tottival siettünk ezt sűrű bólogatással megerősíteni, a fiatalember pedig folytatta.)

– Ámde. Jobb, ha tudja, hogy... – itt a fejemhez hajolt, és tölcseért csinálva a kezéből, valósággal a fülembe súgva mondta–, ... szóval azt beszélnek, hogy Szívjegessy Anna... mármint az úrnő... öö...

– Nyögd már ki végre! – ripakodtam rá, már-már türelmemet veszítve.

– Igen, igen! Mondom. Tehát az úrnő... hideg, mint a téli márvány... és kegyetlen, mint a... mint... nem is találok rá szavakat... eddig minden férfiszívet összetört... mégpedig ripityára, kérem...

– Eh, mit! – toltam el magamtól a károgoó vészmadarat. –Én tudom, amit tudok. El akarok jutni Szívjegesre és kész. Megmondod végre, hogy merre van vagy sem? Fiú, kezdesz kihozni a sodromból!

A harcedzett, kemény vitézek helyeslően vigyorogtak rám (ámbar, valószínűleg semmit sem értettek a jelenetből), és komótosan pödörgették a bajszukat a fiú felé. Az ifjú legény meg lassan hátrább lépett, majd érthető csodálattal, de ugyanakkor megbocsátható ámulattal is, ezt rebegette, alig-hallhatóan.

– Ön nagy művész, uram... Megérdemli, hogy halála után... ö... Megtudhatnám esetleg a... nevét... ha, mondjuk... ne adja Isten... de valami... baj érné...?

– A nevem – húztam ki magam dacosan –, a nevem Benvenuto Cellini, a híres firenzei ötvös- és szobrászművész, fejedelmek, királyok, pápák stb. büszkesége. Azt gondolom,

ennyi talán elég is lesz. És most halljam az útvonalat!

Az ifjú, elfelhősödött szemmel, csordultig telt részvéttel nézett rám, és csüggedten, szájalomtól eltorzult ajakkal így szólt.

– Hát jó. Ön akarta. A vesztét. Nem bánom. Isten legyen. Irgalmas. Önökhöz. Innen kétnapi. Járóföld. Keletre. Szívjeges. Nem fogja. Eltéveszteni. Egy várkastélyban. Lakik. A hegy tetején. Már mint az úrnő. Isten velük.

– Köszönöm az útbaigazítást. Majd, ha visszajövök...

– Hö...

– Mondom, majd ha visszajövök, meghálálom. Amúgy mi a neved, ifjú? És hogyan tanultál meg ilyen jól olaszul?

– A nevem Andrea Pirlo. Az apám olasz volt, így aztán nem volt ne...

– Értem. Hát, akkor a legjobbakat, fiú! És önöknek is, vitéz urak! – biccentettem a hetyke katonák felé.

A legények rám somolyogtak a bajszuk alatt, és felénk egy-egy keresztet rajzoltak a levegőbe, egy hangos Amen kíséretében...

– No, Totti fiam, irány Szívjeges!

Azzal, sebes vágásban elügettünk Buda vára mellől.

Az ezt követő időszak maga volt az álom. Egy rémálom. Tulajdonképpen boldog izgalmakkal, előérzetekkel indult. Olyan gyorsasággal száguldottunk (szegény jó, hajszolt lovacskáink!), hogy két nap helyett csupán bő egy nap kellett ahhoz, hogy megpillantsuk a várkastélyt – hitemre, mintha nem is mi siettünk volna a várhoz, hanem maga a vár sietett volna hozzánk. (És miért ne.)

Őrjítő öröm lett úrrá rajtam, mikor fölpillantottam a várra.

– Totti, fiam! Álljunk meg kis időre, hadd dolgozzam fel ezt az élményt.

– Mester, akar beszélni róla?

– Nem, de szálljunk le a lóról egy kicsit.

Leszálltunk a lóról. Úgy éreztem, nem beszélhetek magas lóról, ha ott ragyog fönn az a várkastély, s benne a Legragyogóbb. Hanyatt dobtam hát magam a fűben, és álmodozni kezdtem, mint egy szerelmes kamasz. A pihenő lovak nyomban hersegtetni, ropogtatni kezdték a jó fűvet. Totti is jól megropogtatta a tagjait – mindenki elégedett volt. De csak én voltam boldog! Vagy egy félórai álmodozás után fölpattantam, és Totti vállára csaptam.

– Totti, fiam, most már felkészültem a nagy találkozásra. Indulhatunk!

A Szívjegessy várkastély kapuját – mint kiderült – erős, tagbaszakadt, hidegszívű szász zsoldoskatonák őrizték. Én azonban, természetemtől fogva örök derűlátó lévén, rámosolyogtam a mord katonákra, és vidáman megkérdeztem tőlük.

– Szívjegessy úrnő vár...?

Erre a kérdésemre aztán, a legények kivont karddal indultak meg felénk, mint a veszedelem. (Megjegyzem, valóban veszélyesnek látszott a helyzet.) Szóltam is Tottinak, hogy na, most azonnal szálljunk le a lóról, tegyük le a földre a fegyvereinket, majd tegyük fel a kezünket. Szegény Totti fiú, reszketett, mint a nyárfalevél, de megtette, amit kértem. Föltett karral álltunk hát, továbbra is a föltett kérdésre való választ várva. Azt hittük –

hiába. Hogy hiába minden, ott pusztulunk, idegen földön, messze az édes Itáliától. De hiába tűnt úgy, hogy lekaszabolnak minket, ez végül elmaradt. Sőt. A mord legények vezére visszatette kardját a hüvelyébe (a társai is rögtön követték ebben a cselekedetében), és a várra mutatva, váratlanul dörögte.

– Szívjegessy vár!

Leírhatatlan öröm fogott el. Megöleltem Tottit, aki ezután rögtön meg akarta ölelni a szász vitézt, ám az fintorogva ellökte magától Tottit, és kiköpött. Kiköpött szász, állapítottam meg magamban, és, még mielőtt elfajult volna a dolog, magamra mutogattam, és ékes talján nyelven szólítottam meg a kedélytelen vezért. Ám ekkor elakadt a szavam, mert föntről, az egyik ablakból... megláttam magát az úrnőt! Fagyos arccal nézett rám, mellette egy kis hölgyemény volt, aki folyamatosan mutogatott, fecsegett. Az Úrnő egyszerre csak eltűnt az ablakból – legnagyobb szomorúságomra –, és én csak tipródtam, tipródtam, kétségbeesetten. Egy perc sem telt el azonban, mikor is a várkapun hirtelen kihussant a kis hölgyemény, és egyenesen felém tartott – mondhatom, nem éppen bizalomtelién. Ahogy elénk ért, mindjárt rákezde, hibátlan olaszszággal: de szinte rikácsolva.

– Takarodjék innen, különben magára uszítom a katonáinkat!

– De én... én csak...

– Az úrnő parancsa ez. És ő nem viccel! Úgyhogy jobb, ha...

Mentő ötletként eszembe jutott a rajzom, ezzel húzva az utolsó lapot és föltéve minden tétet – ha szabad így mondanom –, és odatartottam a dühös kisasszony elé (aki egyébként meglehetősen szemrevaló teremtés volt).

– E... Ezt rajzoltam... az úrnőről... természetesen emlékezetből... tudja, kisasszony... nekem ez nem jelent problémát... bármikor...

A kisasszonyka egy pillanatig merőn nézte a rajzot, majd újra felrikácsolt.

– Maga pernahajder! Hogy merészeli...?!

– O... Odaajándékozom az úrnőnek... teljesen ingyen... Csak kérem, sőt, könyörgöm... mutassa meg Neki!

– Ám legyen! Maga erőszakos fráter!

Azzal otthagytam – a kétségeimmel, a reménykedéseimmel. A kisasszonyka úgy negyedóra múlva vissza is jött, és ha lehet, még dühösebb arccal, úgyszólván durcásan.

– Maga köpedelem! Az úrnő azt üzeni önnek, hogy feljöhet hozzá, és beszélhet vele, de csak egy feltétellel.

– Ö... Mi lenne az? Én bármit képes lenn...

– A feltétel a következő: jobb kezének hüvelykujját bal kezével le kell metélnie, és azt egy kendőbe csomagolva meg kell mutatnia Neki. Enélkül nem hajlandó elhinni, hogy ön férfi a javából!

– De hisz... hogy fogok azután dolgozni, mi több, alkotni...?

– Kérem, ne gyerekeskedjen! Tegye, amit kell! De, ha ön ennyire gyáva és anyámasszony katonája...

– Ne, ne! Megteszem, megteszem! Ám, nem lehetne-e inkább – esetleg –, hogy a jobb lábamnak a hüvelykujját...?

A kisasszonyka erre kikapta a kezemből a rajzot, és szó nélkül faképnél hagyott. Én

Totti szemébe néztem ekkor, azután ő az enyémben. Totti elborzadt arccal megkérdezte.

– Mester! Biztos benne, hogy ez...?

– A leghatározottabban!

A katonák ezenközben zordonan felénk legyintettek, és visszább vonultak. Mi meg Tottival szótlánul tanakodni kezdtünk. De most se kellett sokáig várni a kisasszonyra. Jött. Jött, mégpedig egy hajszálnyival sem kedvesebb arckifejezéssel. És ezt mondta.

– Az úrnő meglepett a rajzot, és azt mondta, hogy bár elég dilettáns munka, de elfogadja, és azt üzeni önnek, hogy ha ön ilyen gyáva, ám legyen, legyen akkor a jobb lábujja, csak hogy az úrnő a nemsokára a fésülködéshez készülődik, és nem ér rá ehhez hasonló piszlicsáré ügyekkel foglalkozni, úgyhogy tessék, lásson neki – most, azonnal!

Nem részletezem. Megtettem, amit az úrnő kívánt. Igenis meg kellett mutatnom a hideg tekintettel minket néző szász katonáknak, Tottinak, és a kisasszonynak, hogy mi az igazi olasz virtus. Totti azután nagyjából ellátta a sebeimet, bepólyálta a lábam, majd én, Totti hátán, egy mukk nélkül, mentem a legnagyobb undort kifejező arcú kisasszony után, föl a várkastélyba. Az úrnő fogadóterme előtt a kisasszony kopogott egyet, majd eltűnt a teremben. Kis idő múlva kijött és némán jelezte, hogy bemehetünk.

Boldogságom nem ismert határokat. Az úrnő szebb volt, mint valaha (és sajnos, legalább annyira hüvös is). Kibontottam a lábujjamat tartalmazó véres kendőt, és a földről, térden állva nyújtottam át neki.

– Itt van, úrnő! Megcselekedtem, amit megkövetelt...

Az úrnő sikoltott egyet, majd sistergő haraggal így kiáltott.

– Hogy maga milyen gusztustalan, Cellini! Kidobni!!!

A kisasszonyka kiment a teremből, és behívott két rosszarcú katonát, akik, míg a kisasszony kinyitotta az ablakot, úgy kidobtak minket, mint a sicc. Óriásit zuhantunk. Zuhanás közben még lángolt a szívem. Arra gondoltam, hogy ebbe a szerelembe, zuhanásba belehalok. Ám, mire földet értünk, elhalt bennem a vágyakozás Szívjegessy úrnő iránt. Legyőztem magamban. Vagyis győztem magam felett. Arról nem is beszélve, hogy életben maradtam (-tunk), mert hatalmas szerencsénkre, a vár-aljai trágyadombra estünk, így kutya bajunk se lett. De én, ott és akkor, szentül megesküdtem a Magasságos Úristennek, hogy: soha, soha sem akarok többé hallani Szívjegessy Annáról!

A történethez persze még hozzátartozik, hogy hetekig ápoltak engem a kedves Szívjeges-falvai magyarok. Áldás nekik ezért, mert megmentették az életemet! Mikor aztán kellően felgyógyultam, a jó Totti fiúval késlekedés nélkül visszaindultunk az áldott Firenzébe.

Sajnos még sokáig, nagyon sokáig nehezteltem az úrnőre, ezért a méltánytalan bánásmódot, de az idő nagy doktor – segített felejteni...

... és most, Pieve, gyermekem, add ide rögtön ezeket a lapokat, úgy elrejttem őket valahová, hogy még magam se találjak rá.

Költők vitéze, vitézek költője

Ezekre a számunkra igen becses, régi kéziratokra, több évi lázas keresgélés, kutakodás után a Bécsi- és az Isztambuli Levéltárakban találtam rá, és fordítottam le német és török eredetiből. Most a magyar olvasóközönség elé tárom e nagyfontosságú kéziratokat, azzal a – nem titkolt – reménnyel és szándékkal, hogy talán némiképp (vagy mondjuk ki: jócskán) gazdagíthatja nagy reneszánsz költőnk, Balassi Bálint életével kapcsolatos eddigi ismereteinket.

A kéziratokat közléteszi Jahoda Sándor, író

Első kézirat:

Johann von Schurtzfleisch császári kém jelentése Balassi Bálintról, Bécsbe, Rudolf Császárnak:

„Eger vára, az Úr 1579. évében, július hó 21. napján

Nagy jó Uram, Leglegyőzhetetlenebb Császári Fenség!

Mint legutóbb megírtam Fenségednek, ez a fölöttébb veszedelmes ember (ember? azt kétlem) e várban, lovascsapat-parancsnoki minőségében, minősíthetetlen gatzettekét vitt és visz végbe a mai napig is. Ugyan nem sikerült közelebb férköznöm hozzá és vitézeihez (eddig, hangsúlyozom, Fenség, eddig!), ám megtudtam róla egyet-mást, ami fényt deríthet ennek az istentelen barbárnak lelki mozgatórugóira. Mit tudtam meg? Fenség, esedezem, vessen keresztet, mielőtt e leveletem tovább olvasná! Szóval ez az aljas ember, előre megfontolt szándékkal, verseket ír. Nem, Fenség, nem olvasta félre. Úgy, ahogy mondom: ver-se-ke-t-ír. Azt gondolom, ennél mélyebbre ember már nem sülyedhet. Mellesleg nyolc nyelven beszél és ír. Ezt a roppantul veszélyes embert, Fenséges Uram – meg kell fékezni! Mit tegyünk? Nem lenne célszerű összehívni Fenséged minisztereit, és válságtanácskozást tartani?

Várom Fenséged Legmagasztosabb döntését, és Legcsászáribb javaslatait.

*Maradok Császári Fenséged
legalázatosabb szolgálója,
Johann von Schurtzfleisch,
császári kém és címzetes besúgó”*

Második kézirat:

Mehmet Gündür, budai pasa jelentése, Balassi Bálintról, Isztambulba, III. Murád szultánnak:

*„Buda vára, a hitetlen gyaurok
gyalázatos időszámítása szerinti,*

1579. évében, július hó 29. napján

*Minden élő és élettelen Ura, minden Szultánok Legszultánabbika!
Allah növessze szakállad még Hatalmasabbra!*

Mint Leghatalmasabbságod már bizonyára értesült róla, ez a Balassi nevű átkozott magyar, időnként ki-kicsap az egri várból, arcátlan, kutya vitézeivel – tán unatkoznak e garázda fattyak! –, és fiainkat üldözi, sőt levágja. Igen, csakhogy foglyokat is ejt ám! Fiainkat, és fiaink asszonyait, gyermekeit. Mire nem vetemedik ez a gyaur! És ez még mind semmi! Egy tőle kiszabadult rab – bizonyos Hali bej – elmondása szerint, üti-veri a fiainkat, és addig nem nyugszik, míg válogatott kínzások árán, ki nem szedi belőlük, népünk énekeit, verseit. Ezeket – állítólag – ott helyben lejegyzí ez a fenevad, és ördögi elméjével pillanatok alatt megtanulja, úgy, hogy másnap már széltében-hosszában dalolja őket. Mert nyelvünket is tökéletesen bírja ez a pokolra való! Hali bej, szegény, még mindig remegve az átélt megpróbáltatásoktól, elmesélte, hogyan zajlik az ilyen bestiális gyötretés.

Ez a kutya-lelkű odamegy minden nap a foglyainkhoz, kezében egy ostort pattogtatva, és reájuk parancsol, ekképpen: Gyerünk! Énekeljétek! Énekeljétek! Mire foglyaink, páni félelemtől reszketve, állva éneklék el neki legszebb dalainkat, verseinket.

Leghatalmasabbságodat kérve kérem, állítsa meg valamiképp ezt a gyalázatost, mert különben ennek beláthatatlan következményei lesznek – amibe, azt gondolom, jobb, ha nem gondolunk bele! Allah irgalmazzon nekünk!

*Várva Leghatalmasabbságod
Legbölcsebb parancsait,
maradok Leghatalmasabbságod
legodaadóbb szolgája,
és leghűségesebb talpnyalója,
Mehmet Gündür,
budai pasa”*

Harmadik kézirat:

Johann von Schutzfleisch császári kém jelentése Balassi Bálintról, Bécsbe, Rudolf Császárnak:

*„Eger vára, az Úr 1579. évében,
augusztus hó, 1. napján*

Nagy jó Uram, Leglegyőzhetetlenebb Császári Fenség!

Ez a Balassi nevű vadember már semmitől sem riad vissza. Értesülesem szerint a török foglyaival diskurál, mégpedig a pogányok nyelvén, sőt együtt dalolgat velük! Azt is módomban volt megtudni – egy Fenségedhez hű, felettebb megbízható várbéli asszonytól, bizonyos Sommernétől –, hogy áttért a muzulmán hitre, és – fogózkodjék meg, Fenség! –

körül is metéltette magát. Ennek az információnak a valóságtartalmában már csak azért sem kételkedhetünk, mert amit Balassi ezzel a – fent nevezett – Sommernével művelt, az... Inkább ki sem mondom. Szóval, amit vele művelt, az olyan égbekiáltó és – engedje meg, Fenség, de most egy keresztet vetek, így ni – olyan állatias, hogy nincs rá szó. Mert mi is történt nemrégiben?

Az egyik éjjel, teliholdkor, Sommerné egymaga sétált a vár alatt – mint mondta: „Olyan füledt volt az idő, csak egy kis levegőt akartam szívni” –, egyszerre csak ott termett Balassi, rátámadt, letépte róla a pólyás fejkötőt, mire a szépen befont hajzat kibomlott, majd lerántotta Sommerné övét és a nyakába akasztott erszényt, s ölelgetve lependerült vele a fűre, de mikorra vetköztetésnél tartott – Sommerné legnagyobb szerencséjére, mert mint mondta: a soktól sikoltozni sem tudott, és a várat sem akarta fölverni –, megjelent az asszony szolgálja, és puskát fogott rá (mármint Balassira). Szegény asszony! Fenség, hát mire számíthatunk még, ettől a fenevadtól?

Fenség! Ez a... nem is mondom, mi... vitézeivel napestig borozgat, mulat. A múltkor három utcalányt kapott egy lóért, és azzal cicáztak ezek a... Egyszóval: botrány. Másszóval: botrány botrány hátán. Egy jólértesült informátorom szerint – és ez már aztán igazi skandalum! – alig jelenik meg egy verseskötet a messzi Párizsban, ő máris lecsap rá; alig hagyja el a sajtót egy olasz pástori-dráma Itáliában, ő máris megkaparintja. Vajon hányféle kereskedővel, könyvárussal, tudóssal tarthat kapcsolatot ez a...?

Nem várhatunk, Fenség! Kérem, lépjen közbe, vagy Birodalmát – fekete sereg gyanánt – előzőnlük a Balassi-költemények! Várom Fenséged fenséges utasításait.

*Maradok Császári Fenséged
legalázatosabb szolgálja,
Johann von Schurtzfleisch,
császári kém és címzetes besúgó”*

Negyedik kézirat:

Mehmet Gündür budai pasa jelentése Balassi Bálintról, Isztambulba, III. Murád szultánnak:

*„Buda vára,
a hitetlen gyaurok gyalázatos
időszámítása szerinti, 1579. évében,
augusztus hó, 12.napján*

*Minden élő és élettelen Ura, minden szultánok Legszultánabbika!
Allah növegsze szakállad még Hatalmasabbra!*

Mint Leghatalmasabbságod bizonyára értesült róla, nemrég ez a kutyailelkű magyar rajtaütött a hatvani helyőrségünkön, és, mivel a hatvani bég épp hozzám utazott fel Budára, a helyőrség parancsnok nélkül maradt. Ez a hitetlen rengeteg foglyot ejtett, többek között a mi adószedőnket is, a teljes bevétellel! Hogy Bécs követeli – tőlük – a mi pénzünket, az is tudomásomra jutott. Ez az ördög pedig váltságdíjat akar a foglyokért!

Hasszán aga kiváltásáért megkínóztatott több műveltebb foglyot (például: Ali babát; Musztafa agát; Hajdárt és Hramadám, a jancsárt). Sajnos töméntelensok dalt és verset kicsalt belőlük! Ez még a pénz elrablásánál is aggasztóbb. Mit tegyünk, Uram? Körülbelül 100-150 vitéze van. Küldjünk rá megtorló sereget, elpusztítani? Egy háromszázezres hadsereg vajon elég lenne? Én nem vagyok biztos benne. Nagyon veszélyes ember. Kétszer annyi kéne – legalább. Várom Leghatalmasabbságod Legbölcsebb döntését.

*Maradok Leghatalmasabbságod
legodaadóbb szolgája
és leghűségesebb talpnyalója,
Mehmet Gündür, budai pasa”*

Ötödik kézirat:

Johann von Schurtzfleisch császári kém jelentése Balassi Bálintról, Bécsbe, Rudolf Császárhoz:

*„Esztergom vára, az Úr 1594. évében,
május hó 30. napján*

Nagy jó Uram, Leglegyőzhetlenebb Császári Fenség!

Iszonyú nehéz most nekem, Fenség! Újra előjött ez az átkozott köszvényem, kínoz keservesen... A szívem sem a régi már... De mit fecsegek itt, összevissza! Nagyuram! A vár felszabadító harca közben, e hó 19-én, Balassi comblövést kapott, és nemsokára rá – meghalt. Igen. Ezt tette. Meghalt a hazájáért. Ez a veszélyes ember még holtában is kellemetlenkedhet nekünk. Hogy mi módon? Fenség, képzelje el: mi lesz, ha halhatatlan lesz? Gondolt már erre? Hisz ismert poéta volt... Az Úristen irgalmazzon nekünk!!

*Maradok – köszvényesen is –
Császári Fenséged
legalázatosabb szolgája,
Johann von Schurtzfleisch,
császári kém és címzetes besúgó”*

Hatodik kézirat:

Mehmet Gündür budai pasa jelentése Balassi Bálintról, Isztambulba, III. Murád szultánnak:

*„Buda vára, a hitetlen
gyaurok gyalázatos időszámítása szerinti,
1594. évében, május hó 31. napján*

*Minden élő és halott Ura, minden szultánok Legszultánabbika!
Allah növessze szakállad még Hatalmasabbra!*

Legdicsőbb Szultánunk! Szörnyű híreim vannak! Mind a két lábam meg van dagadva, hetek óta már csak hordszékkal tudok közlekedni. Roppant kellemetlen ez nekem. Arról nem is beszélve, hogy kelések vannak úgyszólván az egész testemen! El tudja ezt képzelni? Azokból a kevés megmaradt fogaimból pedig, amelyek vénségemre megmaradtak, kettő új fáj, hogy csak na. Valószínűleg ki kell húzatnom őket, bár, még húzom az időt, hátha... Leghatalmasabbságod mit tanácsol? Csak simán borogassam a lábaimat, vagy menjek a Fürdőbe, néhány hétre? A magam – ámbár szerény – véleménye szerint, jobbat tesz a fürdő, de csakis akkor, ha következetesen végzem a fürdést, vagyis: minden áldott nap. Nos? Mit tegyek hát?

Szó mi szó, vannak még egyéb nyavalyáim is, de ezek taglalásával nem akarom untatni Leghatalmasabbságodat. Szóval ez a Balassi, ez a magyar veszedelem, nem is oly rég el...”

A kézirat itt, sajnálatos módon – félbeszakad. Igen valószínű, hogy a – már kétségkívül koros – pasa lába újra megfájdult, és nem tudta folytatni a levelét. Ezzel együtt, ezek a kéziratok – reményeim szerint, legalábbis – jelentékeny segítséget nyújthatnak, mind a kutatók, mind pedig az érdeklődő olvasók, irodalombarátok számára, a *Balassi-kép* teljességéhez.

Händel újra lendül

„Ezek az olasz énekesnők! Na, meg ezek a firkászok! Hogy a távoli jövőből is képesek üzengetni – *nekem!* Ki hallott már ilyet? Hát hogy jön ahhoz ez a hogyishívják, ez a Jahoda Sanyi, hogy engem a *Barokk Beethovenjének* titulál?! De ennek meglesznek a következményei, kedves Jahoda úr, erről biztosíthatom. Különben is, ki az a Beethoven? Hát őriztünk mi együtt libát? Nem. És nem is fogunk!

Csak, hogy tudja, tisztelt uram, elmesélem, mit tettem azzal a konok énekesnővel, azzal a Cazzone kisasszonnyal, miután dacoskodott velem. Először is megragadtam, jól megráztam, és ezt mondtam neki: *Asszonyom, jól tudom, hogy Ön maga a nőstényördög; de vegye tudomásul, hogy én meg Belzebub vagyok, minden ördögök fejedelme!* És fölemeltem, azzal, hogy kidobom az ablakon. Erre aztán megijedt a világhírű énekesnő és kezes báránnyá vált. Úgyhogy, jól értsen meg, Jahoda úr, mert én így bánok el a kellemetlenkedőkkel.

Hagyjuk a pereskedést, én azt mondom. Nincs nekem időm az effélékre. Ha nem tudná, én *egész nap* komponálok. De ha tudná is, az sem érdekel. Nézze, nagyon rosszul hiszi, hogy én félek Magától. Magától értetődik, hogy ez nem igaz. (Nem igaz, hogy milyen alakok vannak!) Hogy *Én* félnék – *Öntől!* Hahaha! Ez nevetséges. Tudja mit? Verekedjünk meg egymással! Na? Na? Ettől már inába szállt a bátorsága, mi? De mi mást is lehet várni egy *firkásztól*. Szóval, ha van Önben becsület, és ha van vér a pucájában,

akkor lesz szíves ott lenni holnap, pontban délben, a Covent Garden-beli királyi színház főbejáratánál, hogy a nagyközönség előtt is bemutathassam legújabb művemem – két ökölcsapásra. Mely – erről biztosíthatom – teljességgel *Önre* lesz szabva. Hogy a monokli már régen kiment a divatból? De uram, kit érdekel a divat?!

Vagy nem is! Kihívom evési versenyre. He? Ettől rögtön tele lett a nadrágja... Azt meghiszem! Híres evő vagyok, ezt mindenki tudja. De nehogy mindjárt valami hitvány sör-virsliversenyre gondoljon, vagy hasonlóra! A zseni kötelez. Én igényes ember vagyok, nem adom alább egy minimum tizenötös ételsornál, a legkülönb ételnemekből, és, hadd hívjam fel szíves figyelmét, hogy én – nem alkuszom. Firkász uram, részvétem – *Önnek annyi!* Ön már a sárga földig leette magát, míg én – legfeljebb – a harmadánál tartok majd.

Szóval, jobb, ha nem húz ujjat velem senki. Ha felbosszantanak, nem ismerem se Istent, se embert. A minap éppen a walesi herceggel veszekedtem. (Igen, *Vele.*) Hát képzelheti, több, az udvarhoz tartozó magasrangú úr és úrhölgy, rémülten jött oda hozzám, hogy: most akkor mi lesz, kiestem a herceg kegyéből? Totális tévedésben vannak, mondtam nekik higgadtan, *ő* esett ki az *én* kegyeimből.

Hogy az a költő, az a Morell nevű firkász is hogy felbosszantott a minap! Nézem azt a szöveggönyvet, és majd meghibbanok dühömben. Lecsaptam az asztalra, hogy csak úgy csattant. Legszívesebben ezt a Morellt is lecsaptam volna... Meg is érdemelte volna, higgye el nekem, na, szóval, lecsaptam, azután zordul fölcsattantam: *Ezek az átkozott jambusok!* Mire *ő*, megszeppenve, és a kezeit tördelve, *ezt* merészelt mondani nekem: Ne izgassa fel magát, Mester, ezek trochaeusok... *Ördög és Pokol!* – ordítottam rá. – *Trochaeusok; mi az, hogy trochaeusok?!* És már gyűrtem is föl az ingemet, hogy jól eltángáljam a gazfickót. Arcátlan népség!

Nemrég Dublinban próbáltuk a *Messiás* egyik-másik kórustételének hatását... Szép kis próba volt, mondhatom. Hogy a pék rakja tele! Egyébiránt az Arany Folyam vendéglőben zajlott le az eset (ha nem hiszi, járjon utána). Nos, ha hiszi, ha nem, az egyik kórustételnél egy Janson nevű basszista (basszus, egy nyomdász, érti? egy nyomdász) ismételt disztonált... Ráförmedtem a kurafira: *Maga gazember, nem azt mondta, hogy tud lapról énekelni?!* Mire ez a nyomorult ezt rebegette: Tudok is, uram, de nem első látásra. Majdnem hozzávágtam egy kontratenort, ha le nem fognak... Na, Jahoda úr, pedzi már, pedzi már?

Eh, mit! Nézze, Jahoda úr, én, mint keményen dolgozó ember, egyre türelmetlenebb vagyok a társasági élet trivialitásával szemben. Sem üres politikai vitákba nem bonyolódok, sem a saját művészetemről nem diskurálok, senki emberfiával.

Azt gyanítom, Ön egy jelentős ember lehet, a maga művészetében. Ám legyen. Ugyan nem ismerem a munkásságát, és még a nevét se hallottam soha a bűdös életben, de ha valaki *velem* így szembehelyezkedik, akkor az csak bátor ember lehet, férfi a talpán – és ezt respektálnom kell. Ön a firkászok – jó, legyen *író*, ha úgy tetszik, nekem oly mindegy –, szóval Ön az írók között jelentős helyet foglalhat el. Lehetséges. Ebben én nem vagyok olyan tájékozott, és nincs is annyi időm szépirodalmi művek olvasására. De tudja mit? Ha nem veszi sértésnek, komponálnék az Ön tiszteletére egy zeneművet. Mit szól hozzá? *Alexander's Feast* lenne a címe, vagyis: Sándor-Ünnep. Kedvére volna? De felejtse is el rögtön, mert meglepetésnek szánom. Megegyeztünk? Jó. Most pedig azonnal nekiállok. Kérem, hagyjon dolgozni! Viszontlátásra, Jahoda úr!”

Ezt az igazán becses, eredeti, megsárgult, régi dokumentumot, a Halle-i Händel-

Múzeum egyik üvegvitrinjéből *emeltem ki (kiemelés tőlem, J. S.)*, azzal a kegyes szándékkal, hogy a szélesebb nagyközönség is megismerkedhessen vele.

Minthogy ezen írás (valamilyen szinten) engem is érint, fölmentve érzem magam a – milyen csúf szó! – *lopás* bűne alól.

*Maradok továbbra is nyájas Olvasóim iránt
a legnagyobb tisztelettel és alázattal,
Jahoda Sándor, író.*

Isten kegyeltjei

Megmondtam, hogy *nem* a-dok-in-ter-jút. Hát süket maga? Abszolút nincs hallása? Hagyjon engem békibe’, elegendem van az ilyen paparazzókból, szólt rosszkedvűen Wolfgang Amadeus Mozart, majd elfordult, és tovább billiárdozott. Én azonban nem hagytam magam, harcoltam az igazamért. De, kedves Mester, rebegtem félénk tisztelettel, én *nem* vagyok paparazzo, nézze, nincs is nálam fényképezőgép, én csak pár mondatot, mondatocskát szeretnék...

Megint kikaptam magamtól, motyogta maga elé csöndesen Mozart, szórakozottan letéve a dákót a biliárdasztalra, és nekem úgy tűnt, csöppet sincs meglepve. Hiába, na, hanyatlok, ez már a hanyatlás, mondta még. Á, hol is tartottunk, kérdezte felém tartva, aztán hirtelen meggondolta magát, és vad bukfenceket kezdett el hányni, a biliárdasztal körül. Ahogy számoltam, legalább egy tucatot. Parókás feje körül csak úgy szálldosott a rizspor. Majd, miután ekképp kimulatta magát, kicsit ráncba szedte rokokó ruházatát, megigazította a parókáját, és ismét elindult felém. Ó, igen, szólt, immáron megvidámodva, maga az a paparazzo, hm, szóval kérdéseket akar nekem fölteni, nem rossz, nem rossz, ám legyen, hallgatom. Megjegyzem, tette hozzá, kitűnően beszél németül. Hát igen, mondtam szerényen, e jól-megérdemelt dicséret hallatára, mégpedig anyanyelvi szinten.

Minthogy nagy öröömre hajlandónak mutatkozott, hogy beszédbe elegyedjen velem, úgy döntöttem, hogy ezúttal nem fogom kiigazítani sajnálatos tévedését, arra nézvést, miszerint nem vagyok paparazzo. Ráhagytam hát, gondolatban könnyed mozdulattal, elképesztő messzeségbe hajítva ezt a sértést (mert, pironkodva vallom be, *én* annak éreztem, hiszen író vagyok, nem efféle hitvány titok-vadász, bár, az sem bizonyos, hogy Mozart valóban annak is szánta), szóval ráhagytam, és inkább a zseniális embereknél gyakran előforduló különtségnek, hogy ne mondjam, bogarasságnak tudtam be, aztán nem is foglalkoztam többet ezzel a témával.

A különös, hatalmas, inkább sötét, mint félhomályos terem egy csücske felé vezetett a Mester, egy XVI. Lajos korabeli pamlaghoz, és intett, hogy foglaljak helyet, míg ő, a pamlaggal szemközti, szintén XVI. Lajos korabeli, öblös fotelbe ült. A mellettünk levő, nagy, ósdi (azt gyanítom, az is XVI. Lajos korabeli lehetett) asztalon, egy régimódi gyertyatartóból néhány égő gyertya szolgáltatott alig-elegendő fényt. Úgy gondoltam, hogy először azt a kérdést teszem fel neki, amely már azóta bujkált bennem, hogy megérkeztem e roppant furcsa helyre. Rögtön a tárgyra tértem. Jahoda Sándor vagyok, író, Budapestről. Khm, ő, kedves Mester, engedje meg, hogy megkérdezzem (ha nem akar,

nem válaszol rá!), izé, a tudományos kíváncsiság hajt, hogy, ö, nos: hogy érzi magát, hogy szolgál az egészsége? Mozart elsápadt (már, ha a lidércesen világító gyertyák fényénél ezt megállapíthattam), idegesen megrándult az arca, és másodpercekig képtelen volt megszólalni, mint akinek mártensz-bakanccsal tapostak bele a lelkivilágába. Éreztem én is, persze, hogy most bizony túlléptem az intim szféra határait, kényes területre érkeztem, és érzékeny pontra tapintottam rá, szóval, hogy tapintatlan voltam. De nem tehettem róla, és már nem lehetett visszacsinálni. Csöndben, kushadva vártam, mi lesz ennek a következménye. Nehéz, komoly, embert-próbáló másodpercek következtek, amit, úgy éreztem – ha már ilyen balszerencsésen alakult –, nekem illene megtörnöm. Ezt is tettem.

Mester, kezdtem bele a békítő tárgyalásba, én, amikor tizenhárom évesen megnéztem a moziban az *Amadeus* című Forman-filmet... Ugyan, kérem, szakított félbe Mozart, megvetően legyintve egyet, *én láttam*, szemenszedett bárgyúság, az a Schaffer pedig, aki az egészet kiagyalta, drámájában, szájalmas kókler! De Mester, szóltam izgatottan, nyolc Oszkárt söpört be a film, és... Nyolc Oszkár, nyolc Oszkár, cöcö, ingatta fejét nagy méltatlankodva, hát az momentán hogyan lehetséges, hogy a Szöktetésben (ami, ugye eleve német nyelvű opera, és mondhatom, a Császárral és talján talpnyalóival nagy harcot vívtam, hogy *tényleg* német nyelvű is legyen, mint ahogy úgy is lett), *angol* nyelven énekelnek?! És önnek ez a film – remekmű? Ne fáradjunk egymást. Rám, mindenestre, jegyeztem meg csöndesen, óriási hatással volt, és tulajdonképpen *ez* a film vezetett el a művészethez, hetekig révületben éltem, nem tudtam szabadulni a hatása alól, és a zene, a zene... Mozart erre már fölélénkült, nyertett egyet, és jobbjaival az utolsó szavaim által, jelentékenyen felhizlalt mája környékét paskolgatta, mint zsoké a lova nyakát, egy győztes futam után. Hát igen, mondta önelégülten turkálva a fülében, igen, a zeném, azt nem lehet elvitatni tőlem. Az... az emberiség örök kultúrkinccse, vettem közbe óvatosan. Egyébként, ha tudni akarja, mondtam félvállról, mint valami igazán jelentéktelent, nemrég fejeztem be egy novellát, ami a mi beszélgetésünkről szól... Mozart nyomban abbahagyta a fülpiszkálást, majd érdeklődését átlátszó, kisiskolás módon leplezve, az orrát kezdte el turkálni, meglehetősen serényen, én pedig folytattam, elfojtva egy cinkos mosolyt. Szóval, mondtam, szinte szétrepedve a büszkeségtől, ez a novella, szerényen jegyzem meg, igen jól sikerült, életemben ilyet még nem írtam, és nagy valószínűség szerint nem is fogok, merthogy, véleményem szerint, az ilyen csoda vagy mondjuk úgy, az isteni kegyelem, csak egyszer vagy csak örült ritkán *látogatja meg* az embert (Mozart hevesen bólogatott, és felváltva, hol a jobb, hol a bal orrlyukában bányászkodott), bizony, máig sem értem, mindez hogyan történhetett velem, pedig épp tegnap fejeztem be...

Nem tudna, esetleg, vágott közbe Mozart, lelkesedéstől égő szemmel, hevesen gesztikulálva, persze, nyilván semmi közöm hozzá, de, de, minthogy rólam szól, gondoltam... Végtelenül elszomorodva meredtem magam elé hosszú másodpercekig, aztán halkán, elfúlva motyogtam, ezt a művet, sajnos magyar nyelven írtam, így tehát a lehetetlenséggel határos, hogy fölolvassam önnek, mert ugyan olvashatom én napestig, akárhányszor, abból, mélységes bánatomra, kedves Mester, egy kukkot sem fog érteni. Esetleg, ha, próbálkozott még Mozart, szemmel láthatóan mind kevesebb reménnyel, esetleg elmondhatná, miről is szól. Úgy nem az igazi, szóltam, tagadón rázva a fejem, nincs mit tenni, így van megírva, a Nagykönyvben, semmit sem tehetünk. Komor csend telepedett közénk, hatalmas üleppel. Aztán Mozart, mint egy virgonc, unatkozó napközis, nyugtalanul izegni-mozogni kezdett, majd fölállt, és egyszerűen arrébb rúgta – a csend elszállt, és Mozart vidáman kurjongatni kezdett. Ej, ne itassuk már az egereket, szólt

vigyorogva, nem érdemlik azt meg, hanem, azt javaslom... Bocsánat, szereti a jó bort, kérdezte enyhe rémülettel a szemében. Én meg lemondóan bólintottam egyet, mint akinek már úgylis minden mindegy. Erre a Mester fölkapta a gyertyatartót, és horkantva-nyerítve eltrappolt vele, kínos, zavarba ejtő sötétségben hagyva engem.

Mozart azonban nem sokáig volt távol. Talán csak pár percig, mittudomén, de nekem kész örökkévalóságnak tűnt. Szóval jött, tempósan, egyik kezében a gyertyatartóval, másikban egy igen régies, pókhálós, afféle *retro-dizájnos* palackú borral. Ha már magyar, úgy döntöttem, legyen tokaji, mit szól hozzá, kérdezte. Hogy mit szólok hozzá, kérdeztem vissza, természetesen nagyon örvendek, nagy kedvencem, aszú. Miszú, nézett rám kételkedve, aztán a homlokára csapott, ja per', hatputtonyos, mgen. És melyik évjárat, ha szabad tudnom, kíváncsiskodtam. Melyik is, melyik is, szólt, révetegen nézve a palackot, majd lesöpörte kezével a pókhálót, aszongya, aszongya, megvan, e... zer... hétszáz... A hétszázát, rikkantottam fel elismerően. Ezerhétszáz... olvasta tovább a Mester, i... gen, ezerhétszázhatvanhét, vágta rá aztán, na mit szól? Mit is szólhattam volna erre.

Ehun a dugóhúzó, szólt vígan csettintgetve a nyelvével, majd néhány bűvös csavarintás és – nagyot pukkanva megnyílt a palack. Kész, mondta és elővett két poharat, majd megtöltötte a csodás nedűvel. Tessék, nyújtotta át nekem az egyiket, akár, ha nincs ellenvetése, tegeződhetnénk is. Hát legyen, bólintottam, akkor, szervusz, kérlek, Wolfi, emeltem meg a poharamat, és odakoccantottam a poharamat az övéhez. Szervusz, kérlek, Sanyikám, neked is, szólt Mozart is, és lehajtottuk a testet-lelket mámorító italt. Meg kell, hogy jegyezzem, baromi erős volt a bor, rögtön a fejembe szállt – a dicsőség. Te, kurjantottam vidáman, harsányan, és barátilag rápaskoltam Mozart vállára, hová a pitlibe mentél, cimbora, talán a borospincédbe, hahaha. Dehogylis, kérlek alássan, válaszolta Mozart, és visszakézből úgy a vállamra csapott, hogy még, van nekem egy éléskamrá, és útközben az öreggel sakkoztam. Milyen öreggel, kérdeztem, és még egyet kortyintottam a nehéz borból. Ja, ő, izé, egész nap ott kuksol, és gondolkozik, hogy mit lépjen, én meg, ha épp arra járok, lépek neki egyet, de olyan béna, hogy mindig én nyerek, csak az a vicc, hogy némelyik meccs, eltart két-három hétig is, hát nem mókás, hahaha. És, és ott ül, és várja, hogy arra járj, és lépj *egy*et? – faggattam tovább a Mestert. Akár hiszed, akár nem, kérlek, folytatta Mozart, kortyolgatva ő is a borából, de így van. És ki ő, mi ő, egyáltalán, mit keres itt, kíváncsiskodtam. A, ne is kérdezd, legyintett, ő az Isten, a Nagyszakállú, az Öregisten, meg amit akarsz, mondta még, és újra teletöltötte a poharakat. Ugyan a bor sem volt kismiska, erős volt, be is csiccsentettünk már, de, hozzátéve az imént hallottakat, egyszeriben olyan virágos kedvünk kerekedett, hogy megkérdeztem Mozartot: ismeri-e a „Krumpli-bokorban jöttem a világra” című híres nótát? Azt felelte, igen jókedvűen, hogy most nem emlékszik rá, de ha az első pár ütemet... Ám kiderült, hogy én is elfelejtettem, mire olyanokat kacagtunk, hogy csak na. Akkor, kedves jópajtásom, emelte fel mind a poharát, mind a hangját Mozart, énekeljük el a Don Giovanni-ból a bordalt. Díjaztam az ötletet, koccintottunk, majd a Mester, mint egy részeges karvezető, „áj, cváj, dráj!”-kiáltással belekezdett a „Fin ch'han dal vino” áriába, én meg, beszálltam rögtön és örömezt. Pillanatok alatt olyan duhaj óbégatásban törtünk ki, amelyet még nem látott a világ.

Vagy tíz percen át bömböltünk, hörögtünk, bruhaháztunk, nyöszörögtünk, már régen nem is az áriát, hanem mindenfélét, mindenféleképpen, ami jött. A hasam iszonyúan fáj már a sok nevetéstől, mondtam is, mikor már úgy-ahogy szólni tudtam, hogy: te, egykomám, ez, hukk, ez, ez kurva jó móka volt, ilyen, ilyen, hukk, ilyen még soha nem történt velem, áruld el, hol a manóban vagyunk, mert már ideje, hukk, hazamennem.

Mozart sem volt már túlságosan józan, de azért, miután kellően kikacagta magát, válaszolt, szemöldökig érő vigyorral: nem is tudad, kérdezte, aztán fölállt, és ismét bukfencezett néhányat, majd a földön elnyúlva, barátságosan rávágta: ez itt a mennyország, Sanyikám, kérlek. És, és, és, hukk, szóltam, nehezen föltápászkodva, és támolyogva próbáltam megállni a lábamon, no de kedves Wolfi, hogy, hukk, hogy fogok én innen, hukk, ha... za... menn-... i... A Mester fölnyerített, én is nyerítettem vele, együtt nyerítettünk, és éreztem, hogy eldőlk, a föld húzott lefelé.

A cenzúráról és más apróságokról

A német cenzorok -----

----- *hülyék.*

H. Heine

1848, Párizs, világvég. Itt fekszem ebben a rohadt matracsírban, immáron évek óta, és nincs értelme az életnek... Most kaptam a lesújtó hírt, miszerint hazámban, az áldott Némethonban eltörölték a cenzúrákat. Ezzel örökre elvették az ártatlanságomat. Kérem én: hogyan is írhatnék – *cenzúra nélkül*? Ugyan, ez nevetséges! Sőt, annál is rosszabb: siralmas. Hej, régi szép idők! Mikor ezerfelől támadtak, üldöztek, és mintha ez is kevés lett volna: az életem is veszélyben forgott... Ó, kedves, drága, ifjonti emlékek... Még ma is borsózik a hátam a gyönyörűségtől!

Hát igen, ezt is meg kellett, hogy érjem, a megszégyenülésnek ezt a legalsóbb fokát. Mi jöhet még? Miféle újabb csapás, rettenet? Én már nem lepődöm meg semmin. *Ezek után?* Mit is írtak ezek a derék emberek, anno, *A francia állapotokról* című művemről? Aszongya: „*Egész társadalmi osztályok, a keresztény hitéleti tanok kigúnyolása, tiszteletlenség a királlyal szemben és az osztrák és porosz kormány gúnyolódó összehasonlítása...*” Hát nem édesek? 1833. február 1-én külön miniszteri rendelettel tiltották be az egész művet. A külügyminiszter különvéleménye – úgy tudom – a következő volt: „*A legerkölcstelenebbek közé tartozik, amelyet valaha is vizsgálnunk kellett*”.

Még a gigantikus Goethe is mit mondott: „*Sértésnek venném, ha legkedvesebb verseimet a bécsi cenzúra tilalma nem koszorúzná.*” Milyen igaz! Hát, még ha megérte volna azt, hogy – hosszú-hosszú idő után – le lehet írni azt a szót, hogy: *szabadság*. Vajon felfogja-e bárki is, miről van szó? Nem elég, hogy gondolni lehet e szóra, nem elég, hogy ki lehet mondani, hanem, ami a leghajmeresztőbb: még *le is lehet írni*. A szó értelmetlen lett, elvesztette súlyát. Neki – kampec. Akár még játszani is lehet vele, el lehet pöckölni, mint egy lufit... hopp... *De nem!* Ez itt a Vég, jönnek az Apokalipszis Lovasai... én már hallom is felénk vágató lovaik patáinak roppant dübörgését! *Önök nem?!* Ez baj. Úgy látszik, önöknek fogalmuk sincs, mit jelent ez a gyilkos rendelet. Segítsek? Nos, jó. Csak nehogy aztán – ha esetleg fel tetszettek fogni – elkeseredésükben rögvést kivessék

magukat az ablakon. Ezt nagyon a szívemre venném, úgyhogy – csak *nyugalom*, semmi elhamarkodottság.

Tehát, tegyük fel, hogy a távoli jövőben – most a hasamra ütök... *juj, ez fáj!* –, hogy 2018-ban, nemcsak hogy mindenféleképpen használhatják (ugyan, ez kismiska), hanem *kötelezővé is teszik* ezt a bűvös szót! Hát nem rémületbeejtő? De menjünk tovább. Képzeljék csak el, hogy a jövő költői és írói – mintegy fordított cenzúraként – *nem hagyhatják ki* ezt a szót, egyetlen műből sem, még abban az esetben sem, ha, egy adott költeményben, mondjuk, ez áll: „Trallaleralla,/ Trallaleralla!”; és akkor ez a bájos, andalító, mély és igaz kis kétsoros remekmű, ekképpen torzítatják el: „Éljen a szabadság! / Éljen a szabadság!” És még sorolhatnám, de nem teszem. Tulajdonképpen teszek rá... Szóval? Leesett már a húszfilléres? Persze, akinek nem inge, ne vegye magára. Vagy magára vessen.

Szívfájdító perspektíva, nemde? De hát, végül is ki lát a jövőbe? Ez csak egy pusztán feltevés, egy *lehetőség*. Bár, ami azt illeti, nem éppen a leglélekemelőbb. Én mindössze a szavamat emeltem fel, ez ellen, ha a hangomat nem is. Ám, ha a sors úgy hozza, én *azt is* felemelem... Fel én! Fel, fel, előre, gyerünk! Le a tilalmakkal, le a zsarnoki rendeletekkel! Cenzúra vagy halál! Éljen a vörös plajbász! Éljen soká!

Ha nem lennék ideláncolva ehhez a... majd' mondtam valamit... szóval ehhez a kurva matracsírhoz, magam tennék rendet, az biztos. Mathilde, szegénykém, egy mukkot sem tud németül. Illetve ennyit: „mein Mann”. Nem, őt *nem* küldhetem el Németországba, hogy az asztalra csapjon, hogy helyettem tiltakozzon az Össznémet Birodalmi Gyűlésben, eme bestiális, meggondolatlan és bárgyú rendelet visszavonásának érdekében. Főzzön inkább egy erős kávé. Igen, az most jól jönne. Mathilde! Szívecském! Ó, már jön is!

– Drágám, főznél egy kávé?

– Már főztem. Hozhatom?

– Csodálatos. Persze, hozz egy csészével.

Boldog vagyok, hogy ilyen feleségem van, igazán hasznos, ilyen kezes, meg aztán...

– Köszönöm, édesem! Éppen olyan, amilyennek szeretem. Forró, és erős, mint a... mint...

– Ejnye, mein Mann, hisz te egy költő vagy, és *nem találsz szavakat?*

– Szavamra! Valóban az vagyok. Erről jut eszembe. Idehoznád az írópultomat? Írnék egy levelet.

– Levelet?

– Levelet. Bécsbe, a régi, személyes cenzoromhoz, bizonyos Adolf Hillernek, hogy meghívjam őt hozzánk, és megbeszéljük azt, hogy...

– Ki az az Adolf Hitler?

– *Nem* Hitler, Kedvesem, olyan név nem is létezik, hanem: *Hiller*.

– Vagy úgy! Akkor hozom a pultodat.

– Meg a tollat, tintát, porzót is!

– Meg a tollat, tintát, porzót is...

– Á, köszönöm! Hát akkor, csapjunk a lovak közé!...

De hisz mára ígérte. Azt írta: „*Tisztelt Heine Úr! Pontosan egy hét múlva, ott leszek Önöknél. Így görbüljek meg, ha nem.*” És tessék... De mit hallok? Mi ez? Kopogtatnak... Vajon ki lehet az...

– Drágám! Kopogtatnak.

– Hallom, nyitom!

Hallom, hogy nyitja. Egy férfi az. Döngő léptekkel közelít... Megáll az ajtóban, leveszi a kalapját. Tök kopasz... Ki ez a paprikajancsi?

– Adolf Hiller, nyugalmazott császári cenzor, szolgálatjára! Ön bizonyára a híres Heine úr, ha nem tévedek.

– Tévedés kizárva. Foglaljon helyet, Hiller úr!

– Köszönöm. Ön igazán nagylelkű, Heine úr! Bátorkodom élni is a lehetőséggel.

– Csak rajta! Úgy, ni, csak semmi feszengés, kérem, érezze otthon magát. *Miért* is jött?

– Ö... dejszen... *ön* írta azt, hogy... jöjjenek el... és...

– *Én?! Á*, vagy úgy! (alig észrevehetően intek Mathildkámnak, hogy hagyjon magunkra. Ő meg, el.) Nos, igen, felettébb kínos ügy... ez a rendelet... *ön* mit gondol róla?

– *Én? Á*, persze, persze. Nézze, tudom, mit gondol, de higgye el, Heine úr, én az *ön* verseit nagyon, nagyon...

– Megcenzúrázta...

– Igen, bűnös vagyok! De ez nem ilyen egyszerű. Én csodálom az *ön* műveit, mindig is csodáltam. Egyik versét például – amelyet legnagyobb sajnálatomra nem engedhettünk át, kirívó blaszfémikussága folytán – meg is mutattam a feleségemnek, sőt a kislányaimnak is, valamint a péknek, a cukrásznak, az ácsnak, a kovácsinasnak, továbbá a...

– Jó, jó. És *melyik* vers volt az?

– „Mert mi is fázunk ám, örök istenek. / S könnyen kapunk isteni náthát / S még örökkévalóbb köhögést.”

– Igazán meghat, Hiller úr, ez valóban az egyik legnagyobb becsben tartott költeményem...

– És gondolja csak el, Heine úr, akárhányszor csak megfázom, *mindig* ezt a verset olvasom, újra meg újra, mert ettől a verstől – fogódzkodjon meg! –, mintha még a náthám is megszűnne...

– Ez, Hiller úr, ha nem tudná, a költészet varázslata, mondhatni hatalma. Na, de beszéljünk inkább a rendeletről. Önnek mi a – személyes – véleménye róla? Kérem, ne köntörfalazzon: játsszunk nyílt kártyákkal!

– Nézze, Heine úr, ha csak annyit mondom, hány nagyrabecsült kollegám maradt kenyérkereset nélkül, akkor könnyen elképzelheti, mekkora baj ez, hogy úgy mondjam, *nekünk* is. A családos kollegák pedig... Szóval meglehetősen kilátástalan a helyzet...

– És semmi remény? Egy árva fénysugárnyi sem?

– Ha lenne, magam lennék az első, aki...

– Petíciót kell írni, az összes író és cenzor együttes aláírásával, és be kell adni a... Ha ez sem hat, akkor tüntetni kell, éjt nappallá téve, egészen addig, míg be nem látják *Ott fönt*, hogy mekkora hibát követtek el, és akkor – nyert ügyünk lesz. Mit szól ehhez?

– Hogy mit szólok? Ön elképeszt, Heine úr! Nemcsak hogy zseniális költő, de mekkora szervező elme is egyben! Ha sikerül, ígérem, az ön írásaival kezdjük, akarom mondani, folytatjuk, és úgy szétszedjük, hogy az atyjuk, vagyis ön, sem ismer rájuk. Na, jó lesz?

– Ha már itt tartunk, volna itt egy *új versem*, bemelegítésképpen, ha gondolja, akár itt, helyben is...

– Heine úr, nagyon lekötelez, de nekem máris mennem kell.

– Hova, Hiller úr! Még meg sem...

– Hát még mindig nem érti?

– Mit? Nem.

– *Ez csak egy novella*. Egy író találta ki. Igazából mi nem is találkoztunk. Én nem vagyok itt. És ön sem. Így sajna, vagy nem is tudom, de nem cenzúrázhatom. Érti már?

– Á, így már mindjárt más. Akkor nem is tartóztatom tovább. Viszontlátásra, Hiller úr!

– Viszontlátásra, Heine úr!

Dickens titka

Charles Dickens, élete utolsó éveiben, bizony, nem érezte jól magát a bőrében. Ezt én tudom a legjobban, én, John Forster, aki hosszú évtizedekig a legigazabb, leghűségesebb barátja és egyetlen valódi bizalmasa voltam – egészen haláláig. Már jóval halála előtt – azt hiszem, ez úgy huszonöt-harminc éve lehetett, talán 1845 körül –, engem bízott meg azzal, hogy majd én írjam meg az életrajzát. Kérését nagy odaadással, és a valóságnak megfelelő ténybeliségekkel, teljesítettem is. Az életrajz végül három kötetben jelent meg, és barátom halála után rögtön bele is fogva, három esztendő alatt írtam meg. Bevallom, rengeteget sírtam ez idő alatt, de úgy érzem, sikerült ezzel egy kerek és hiteles emlékművet állítanom a nagy regényíró – meglehetősen regényes – életéről.

Azonban volt valami, ami *nem kerülhetett bele* az életrajzba. Dickens megesketett – esküszöm, így volt! –, hogy az, ami élete utolsó éveit megkeserítette, amitől szenvedett, sőt, rettegett – maradjon meg titoknak. Ám most, midőn én is hamarosan eltávozom az élők sorából, úgy érzem, *kötelességem* a nyilvánosság elé tárni halott barátom titkát. Talán a pokolba kerülök emiatt, nem tudom, és az is lehet, hogy az elhunyt – még élő – hozzátartozói, valamint a rajongók milliói, elátkozzák nevemet, és majdan feldúlják síromat dühükben. Legyen hát! Szórják szét csontjaimat! Mit számít! Az én lelkiismeretem tiszta, és megbékélten, nyugodt lélekkel várom az elkerülhetetlent.

Íme hát a nagy titok hiteles története:

1867-ben hallottam először a szörnyüsről (pontosan nem emlékszem már, hogy mikor), körülbelül május 22-én – nem akarok hazudni, de talán pénteken, igen, pénteken – úgy tizenegy óra harminckilenc perc magasságában (hogy hány másodperckor, fogalmam

sincs, kérem, nézzék el nekem, szenilis vénember vagyok már), mikor szokás szerint meglátogattam barátomat, annak londoni házában. Villásreggelire voltam hivatalos, és a nagy házban rajtunk kívül épp nem tartózkodott más, csak a csöndes és mindig szeretetreméltó Mrs. Parker. Az ebédlőben ültünk barátommal, egymással szemközt, szótlanul, az éhségtől-szomjúságtól vadul nyeldekelve. Nemsokára bekopogott és belépett, kedvesen mosolyogva, Mrs. Parker, úgyszólván a tenyerén hordozva a nagy tál, gőzölgő töltöttkáposztát. Majd, miután letette elénk a csábítóan illatozó étket, köténye rejtelmes zsebeiből elővarázsolt két palack bort.

– Melyiket bontsam ki előbb, uram? – kérdezte aztán, azzal a megnyerő alázattal, amely olyan jól állt neki. – A bikavért vagy a juh farkot?

– Köszönjük, Mrs. Parker – vette át tőle a borokat barátom. – Majd sorsot húzunk. Lesz, ami lesz. Most elmehet, Mrs. Parker.

Mrs. Parker meghajolt és elcsoszogott, óvatosan becsukva maga után az ajtót. Barátom hírhedten sugárzó arcára ekkor páni rémület ült ki, és már képtelen volt türtőztetni magát: két kezében egy-egy palackot szorongatva görcsösen, az asztalra borulva zokogni kezdett. Az őszinte részvét és együttérzés természetesen arra készítetett, hogy együtt zokogjak-sírjak vele. Percekig hullottak könnyeink, mint a záporosó. Ám, egy idő után, mikor már csak erőnek erejével tudtam kipréselni kiürült könnyzacskóimból az utolsó cseppecskéket, valósággal a hajamat tépve már a kétségbeeséstől, elkezdte roppantul fűrni az oldalamat a kíváncsiság, hogy ugyan, mégis, tulajdonképpen: *mi baja lehet* szegénynek? És én egész testemmel rázkódva, el-elcsukló hangon meg is kérdeztem tőle:

– Barátom, *mi* bántja a lelkedet? Akarsz beszélni róla?

– Akaharniéhéppehenakaharnéhék – hüppögte eltorzult, vonagló ajkakkal –, csakahazahkéhdéhés, hohogytuhudohok-ehe?

– Azért csak próbáld meg – szóltam, és biztatásul a vállára tettem a kezemet, bizony a vállára, mely, most már bevallhatom, oly idegesen rángott, rángatózott, mint egy sebtiben lenyisszentett békacomb. – Nekem igazán elmondhatod – tettem hozzá megnyugtatólag.

Dickens erre (úgy tűnt nekem, legalábbis), szemmel láthatón nyugodtabb lett, és szípigva törölgette meg kivörösödött szemeit a zsebkendőjével. Aztán bele is fújta az orrát (emlékszem, úgy hangzott ez, ott és akkor, oly lélekdermesztőn, mint a Végítélet harsonája.)

– Tudd meg hát, barátom – mondta búsan, reményvesztetten, letéve az asztalra a borokat –, hogy most már *mindennek vége*. Elvesztettem. Valószínűleg örökre.

– *Mit*, barátom? – kérdeztem leplezetlen izgatottsággal.

– Hogy mit? Azt akarod, hogy megmondjam, hogy mit? He?

– Azt! – vágtam rá határozottan.

– Jó, legyen – szólt aztán, búbanatosan lecsüggesztett fővel, és suttogva mondta, szinte csak lehelve. – Elvesztettem *az osztriganyító késemet*...

– Az osztriganyító késedet! – kiáltottam fel, elhűlve az iszonyattól. – Azt, amit még az apádtól örököltél...?

– ... ő meg az ő apjától – fűzte hozzá barátom, immáron végképp összeomolva –, az én nagypapimtól, William Dickenstől...

– Az az elefántcsont-nyelű, monogramos, acélpengéjű, pompás kis kés...

– A kiskésit, hát persze, hogy az!

–... amellyel... – de már be se tudtam fejezni a mondatot, annyira átéreztem barátom gondjának súlyát, apokaliptikus mivoltát.

– Nekem, mint regényírónak, befellegzett – motyogta maga elé, mondhatni csak úgy, magamagának. – Sohase fogok már tudni úgy írni, mint azelőtt. Mindig, minden egyes alkalommal akkor jött meg az ihletem, ha kivettem magam elé a dolgozóasztalomra azt a szép kést, és addig nézegettem, forgatgattam, mígnem hirtelen megszállt az ihlet, és ment minden, mint a karikacsapás...

– Micsoda csapás! – vetettem közbe halkán.

Barátom meg csak folytatta, mintha meg se hallotta volna a megjegyzésemet, mintha ott se lettem volna.

– ... én voltam az „utánozhatatlan Dickens”, de ennek most már vége, örökre vége. Akár meg is halhatok...

Nem nézhettem tovább tétlenül barátom pokoli kínját, gyötrelmét. Rögtön a tettek mezejére léptem, és határozott, szakavatott mozdulatokkal kinyitottam a bikavért, majd töltöttem neki, s magamnak. Dickens nem sokat lacafacázott; *egy slukkal* leküldte a pohár tüzes italt. Jómagam – már csak baráti szolidaritásból kifolyólag is – ugyanígy cselekedtem. Aztán egy fejmozdulattal jelezte: töltsd újra a poharakat, cimbora, csak bátran, keményen. Úgy tettem, ahogy kérte. És ismét lehajtottuk a bátorság italát. Visszagondolván erre az epizódra, most is azt hiszem, hogy még az egri várvédő vitézek is megsüvegelték volna e teljesítményünket – már ha jelen lettek volna.

Mivel barátom szemei tüzesen kifényesedtek, orcái kisimultak, és egészségesen megpirosodtak, voltam bátor megkockáztatni egy kérdéscskét.

– Barátom, jobb egy kicsit? Mert ha...

Dickens nevetve válaszolt.

– Még *ennél is* jobb lenne, ha mind meginnánk a bort, hahaha!...

– Hahaha! – nevettem vele együtt magam is.

Vagy egy pohárnyi volt még a palackban. Kacagva töltöttem ki (igyekeztem legjobb tudásom szerint: fele-fele arányban). Majd koccintottunk, és eltüntettük azt is, mint két vidám mágus. Ám ekkor váratlanul, barátom újra visszaesett a búskomorságba. Persze, az én arcomról is azon nyomban lefagyott a mosoly, annak ellenére, hogy, mint írtam volt, május vége fele járt az idődőajt. Próbáltam cselesen elterelni barátom figyelmét, éppen ezért óvatosan megpedzegettem.

– Barátom, ha nem eszünk, kihűl az étel.

Dickens rám nézett, aztán a töltöttkáposztára, végül ismét rám. Lassan fölemelte jobbát (nem, nem a balt, ebben olyan biztos vagyok, mint akkor voltam, tehát, mondom, nem a balt), és mutatóujját felém bökve, bökte ki.

– Már rég kihűlt, pupák! Hozd ide, légyszi, a szivarosdobozomat, ott van, ni – mutatta –, és bontsd fel ezt a... ízé...

– A juh farkot! – segítettem ki zavarából, és már álltam is fel, hogy hozzam a szivarosdobozát.

– Vegyél te is belőle – kínálta, miután letettem elé az asztalra –, egészen kiváló minőség, *Csongor* a neve.

– Csongor? – kérdeztem meglepetten, és kivettem egyet a dobozból. – Sose hallottam még róla. Biztosan jó. Köszönöm.

Szótlanul szivarozgattunk. Egyszerre csak a homlokomra csaptam.

– A juh fark! Oh, de oktondi is vagyok! – fakadtam ki.

Barátom, a hatalmas füstfelhő mögül, komoran rábólított erre a megállapításomra, én meg nem késlekedtem, fölpattantam, mint egy párdúc, hogy kinyissam a bort.

– Egy, kettő, há’! – mondtam harsányan, a megvidámítás szándékával, és midőn már pukkant a dugó, tölték is magunknak.

Barátom, sajnálatos módon, nem tűnt túl lelkesnek. Igazság szerint: nagyon letörtnek látszott, és én gyanítottam (mi több, ma is így gondolom, annyi esztendő után), hogy *belül is* az lehetett. Némán, zord arccal, vastag kortyokban itta a bort, míg én csak picinyekkel. Ám váratlanul – ma már tudom, az ég küldte akkor nekem a sugallatot! – eszembe jutott egy ötlet. És annyira fellelkesültem tőle, hogy egy nagyobbacska kortyot kellett innom, mintegy önfegyelmezésül. Elnyomtam a hamutálban a szivaromat (amúgy sem ízlett, iszonyú bűdös volt), letettem az asztalra a poharamat (azt hiszem, az asztalra, igen, hát persze, hogy az asztalra, hova máshova is tettem volna), és torkomat köszörülve így szóltam barátomhoz.

– Barátom! Volna egy ötletem, nem is tudom...

Dickens mélabús szemekkel nézett rám, majd elnyomta ő is a szivarját, akár egy bolhát, és intett, hogy folytassam. És én folytattam.

– Izé... ö... szóval nekem is van egy igen régi és szép osztriganyító késem, elég jó állapotban van, és...

– Osztrigát is fel lehet vele nyitni? – kérdezte összehúzott szemöldökkel barátom.

– Ó, hát persze, ez egy, hogy is mondjam, egy *univerzális* kés. Ha tudnád, mi mindent ki lehet vele nyitni!

– Itt van nálad? – szólt Dickens, már enyhe érdeklődéssel.

– Hát... tulajdonképpen nincs, de...

– Jellemző rád, John – mondta feddőleg barátom –, hogy feldobsz valamit, aztán kiderül róla, hogy *nincs is*. Mondhatom... de inkább nem mondom.

– És mi lenne, ha holnap elhoznám neked?

– Miért nem most? Igazán nem értem, mit tőkölsz itt nekem. Én a helyedben már itt sem volnék, hanem ugrasztanám a kocsisomat, és vágtatnék haza lóhalálában, hogy... de minek is folytatni. Nagy, nagyon nagy szomorúságot okoztál nekem, John – mondta végszóra, és legurította a poharában maradt bort.

Azonban én már ott sem voltam. Kocsisunk, az ezüstschillingestől úgyszólván megtáltosodva, igazán elemében volt: olyan vágtában száguldottunk a házam felé, hogy még a kengyelfutó gyalogkakukk is megnyalta volna mind a tíz ujját. Az íróasztalom egyik fiókjában találtam meg végül a kést. Mit tehettem? Legalább akkora vágtában siettem vissza barátomhoz, mint amiképp jöttem tőle. Az úton elégedetten paskolgattam a szivarzsebemet – abban volt ugyanis az osztriganyító kés. Éppen időben érkeztem: még félig volt a palackban a jó juh farkból. Barátom továbbra se nyúlt a töltöttkáposztához, még csak rá se nézett, mondhatni levegőnek nézte. Inkább maga elé meredt, és szívta azt a rossz, hm, szivart. Lihegve-fújtatva rogytam le abba a karosszékre, ahol azelőtt ültem volt. Zsebkendőmmel törölgettem izzadt homlokomat, és ittam egy kis bort, mert bizony kutyául kimelekedtem. Aztán barátom kérdően tekintett rám. Azt hiszem, csak ekkor vette észre, hogy megérkeztem, egyáltalán, hogy a világon vagyok. Úgy húztam elő a

szivarzsebemből az osztriganyító kést, mint valami bűvész, majd kidülledt-szemű, megdöbbszent-arcú barátom elé tettem, a borospohara mellé. Barátom hitetlenkedve nézte ténykedésemet, még a szemeit is dörzsölgette, mintha alig hinné el, hogy ébren van.

– Az enyim, John? – kérdezte könyörgő szemekkel, tétován.

– A tied, barátom! – mondtam ünnepélyesen, szerény mosollyal. – Néked adom. Vedd csak el! Megszenvedtél érte. Ezt én tudom a legjobban, abbion.

– Ó, áldott légy, ködös Albion! – kiáltott fel barátom, égnek emelt karokkal, szemekkel. – Légy büszke nagy fiadra...!

– Ugyan, barátom, semmiség, egy csekélység csupán – jegyeztem meg szerényen.

– ... aki továbbra is víg kézzel onthatja remekműveit! – folytatta barátom, meg se hallván közbevetésem.

Dickens ezek után lecsillapodott, és úgy nézte, forgatgatta kezében a kést, mintha máris... máris jött volna néki az ihlet. Könnybelábadt szemmel felém fordult aztán, és a kezét nyújtotta. Én meg úgy belecsaptam a tenyerébe, mennydörgő kacajjal, miként a villám, nyári viharban.

– Nagy, nagyon nagy örömet szerezted nekem, John! – mondta férfias örömmel, váltig a kezemet rázva, mint kutya a rongyot. – Lehet, hogy mindjárt írok is.

Nem tudtam erre mit mondani, örültem, hogy barátom ismét a régi formájában van. Fölálltam, hogy hazainduljak, hogy barátom nyugodtan ír hasson.

– Hová, háová, te kópé? – kérdezte barátom, és visszahúzott a székemre.

– Izé... csak nem akartalak az alkotásban zavarni – motyogtam.

– Előbb még megisszuk ezt a bort, barátocskám! – azzal már töltött is a poharakba.

Éppen két pohárra való maradt, és én ezt jó előjelnek tekintettem, annak ellenére, hogy igen-igen kaptosnak éreztem már magam. Ittunk hát. Dickens a kést nézte megbűvölten, vagyis inkább megbűvölve, én meg a barátomat, akinek a szeme, egész örökmozgó, piros, eleven arca már az új ötletek előrajzását sejtette. Megittam a magamét (ámbár úgy éreztem, akkor, hogy nálam berúgottabb már csak egy rozszant kerti-ajtó lehet), és fölálltam, dülöngélve, de immáron véglegesen.

– Ba-rá-tom – szóltam akadozva –, írd csak, én már... megye... megye-e... megyek is...

Dickens olyan mélyen elmerült önnön mélységeibe, hogy nem kívántam ebben megzavarni, így hát kibotladoztam a szobából. Azt, hogy hogyan, mi módon keveredtem haza, igazság szerint nem tudom, ez az idő valahogy kiesett, fogalmam sincs, háová, merre. Kérem az utókort, hogy nézze el ezt nekem, idős is vagyok, öreg is, és alighanem egy idő óta már vén is.

Namármost, másnap (erre olyan tisztán emlékszem, mintha az a délelőtt itt lenne előttem, itt ni, ahol most ülök, az íróasztalom előtt), egyszóval másnap. Hol is tartottam? Á, igen. Tehát, amilyen sebesen csak tudtam, elmentem meglátogatni barátomat, hogy bejött-e neki az osztriganyító kés, avagy sem. Az inas, vagyis hogy pontosabb legyek: az inas legény beengedett a házba, én pedig len szedtem a lábam, és bekopogtam barátom dolgozószobájába. „Tessék” – harsant fel a jól ismert, ámbátor kissé hűvös hang. Beléptem. Barátom kivörösödött arca iszonytatóan levertnek hatott. Mrs. Parker ott állt mellette, és serényen legyezgette. Hogy most a hiúságát-e, vagy csak úgy, én azt már ennyi idő után meg nem válaszolhatom. Elég az hozzá, hogy szerfölött komor látványt

nyújtottak, higgyék el nekem. Odaloholtam barátomhoz, hogy kezet fogjak vele. Ő lomhán megrázta, de rám se pipált. Ekkor a rémülettől hátratántorodtam, és ijedtemben leültem a nagyon kényelmes pamlagra.

– De... de mi tört... – dadogtam metafizikai borzongással.

– Hogy mi? Mi?! – csattant fel barátom. – Az, kérek, hogy *nem megy az írás*, na!

– Dehiszen...

– John, John. Próbáltam: és semmi. Meg kell esküdnöd, hogy senki emberfiának el nem mondod ezt, amit most mondtam neked. Mrs. Parker már meg is esküdött (Mrs. Parker éppoly buzgón bólogatott erre, amiképp továbbra is buzgón legyezgette barátomat). Most rajtad a sor!

– Hm. Nos. Legyen hát... De mi van, ha holnap már... esetleg... – bátorkodtam megjegyezni – holnap...

– No, esküdj! – szólt parancsolón barátom.

– Hát jó, esk... esküszöm neked, hogy...

– Jó, köszönöm, John, tudtam, hogy számíthatok rád! – mondta barátom, és meghatottan odajött hozzám, hogy egy kézszorítással megköszönje eskümet.

És én boldogan fogtam meg a kezét. Egy különlegesen szép napot töltöttünk el aznap. Kártyáztunk, ittunk, ettünk, neveltünk, mulattunk éjjelig.

Úgy tudom, hogy a későbbiekben, egészen haláláig, *valóban* nem ment már neki az írás. Az *Erwin Droad* című utolsó regényét be se tudta már fejezni. Hogy az osztriganyító kése hova lett – csak a Jóisten tudja.

Ezzel a tanulsággal zárom hát eme kis írásomat. *Ez* volt Dickens titka, most már mindenki tudja. Ez volt, amitől élete végén rettegett, hogy ki ne tudódjon. Most kiírtam magamból, kiszivárogtattam: nyugodt vagyok. Várom a nagy Kaszás suhintását.

Amikor Courbet megtagadott

Courbet-val, a *festőmesterrel* (egyébiránt ő ajándékozta meg saját magát ezzel a címmel) való megismerkedésem is egy érdekes történet. Ha gondolják, elmesélem. Rendben, akkor elmesélem. Tehát, mint mondtam, kellemes, üde tavaszi délután volt, és én valami véletlen szeszély – vagy mi a csuda – folytán, épp Courbet kedvenc párizsi kiskocsmája környékén bóklásztam, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy bemenjek és megismerkedjek vele. Már a kocsmá előtt toporogtam, mikor az üvegablakon át nézve rögtön meg is ismertem: Ő az! Ki más lenne? Ő az, mondom. (Amúgy *tényleg* ő volt az.) Most akkor bemenjek? – kérdeztem magamtól. Hülye kérdés, persze, hogy menj be, válaszoltam magamnak. És bementem. Egyenesen a Mester asztalához siettem, és szent meggyőződésből, így szóltam.

– *Jó napot, Courbet úr!*

A Mester, söre mögül, egy pillanatra zordonan nézett rám, aztán dörgő hangon, hatalmasan felkacagott.

– Hohó! Önnek kiváló humora van, uram! *Ez* az egyik festményemnek a címe. Barátommal és mecénásommal való tájbéli találkozásomat örökítettem meg rajta. Azt

tudja-e, hogy a kép eredeti címe: *A Zseni és a Pénz találkozása?*

Bólintottam, mire Courbet arca egyszerre fölragyogott.

– Akkor Ön elég sokat tudhat, uram. Kihez van szerencsém?

Ekkor közelebb hajoltam hozzá, és jobbra-balra lesve, hogy nem hallja-e más, amit mondok, ezt válaszoltam.

– Pszt! – suttogtam, mutatóujjamat a számra téve. – Jahoda Sándor vagyok, író...

– Gondolhattam volna... – sóhajtott fel keserűen Courbet, és söréből egy jókorát kortyolt. – Mindenesetre foglaljon helyet, itt, nálam, Sándor – dörmögte aztán.

– Köszönöm, de ha kérhetném: Sanyi.

– Hát legyen! – csapott az asztalra a Mester, úgy, hogy az asztalán lévő kurtaszárú kispipája pont a nyitott szájába szökkent (esküszöm, így volt.) – Hm. Akkor, Sanyi. Nekem így is jó. Ezen már nem fogunk összeveszni.

És Courbet, vállát megvonva, rágyújtott a pipájára, míg én egy szál cigire. Egy ideig szótlanul füstölgünk. Végül, megtörve a csendet, elnyomtam a csikkem, és megszólítottam.

– Úgy tudom, Courbet úr...

– Gustave. Esedezem, Gustave.

– Á, persze, tehát Guszti...

– Guszti? – húzta fel szemöldökét a Mester, majd ismét megvonta a vállát. – Guszti. Miért ne. Guszti. Ez tetszik. Mondja, Sanyi, hol tanult meg ilyen jól franciául? Ön idegen, ha nem tévedek.

– Tévedés kizárva. Magyar vagyok, és autodidakta módon tanultam meg franciául, mint ahogy az írást is...

– És én is a festést... Tudja mit, Sanyi? Ön egyre szimpatikusabb nekem. Nem inna velem egy pofa sört?

– Ö... Szívesen, Guszti! A legnagyobb örömmel.

– Gárszón! – dörögte a pult felé a Mester. – Kettőt abból a világosból, de izibe'! Világos?

– Ön nagyon büszke ember, Guszti – jegyeztem meg, egyik ámulatból a másikba esve.

– Én vagyok Franciaország legbüszkébb és leggögösebb embere – mondta szerényen, hatalmas asszír-szakállát simogatva.

Érkeztek azonban a sörök.

– Figyeljen, Sanyi. Ha jóba' akar lenni velem a továbbiakban is, hagyjuk a búsba ezt az „önözést”, tegeződjünk! No?

Nyeltem egyet, már nem tudom, miért, nyilván a szomjúságtól, aztán határozottan rávágtam – az asztalra.

– Gusztikám! Legyen meg a te akaratod! Csirió!

– Csirió, Sanyikám! – szólt vigyorogva Courbet, és úgy összekoccantak a korsóink, hogy majd' össze nem törtek.

Minthogy a hangulat egyre jobbnak bizonyult, úgy éreztem, eljött az ideje, hogy villámkérdéseket szegezzek a fejének.

– Te, Guszti, egykomám! – kezdtem el feltenni a keresztkérdéseket. – Mondd csak,

izé... hogy vagy mostanság?

– Köszönöm kérdésed, Sanyi. Mindent egybevéve, azt gondolom, egész jól – válaszolta gyanútlanul, majd egyetlen kortyintásra leküldte a szinte teli korsó sört. Aztán kézfejjével megtörölve a szakállát, óriásit böffentett, és vidám arccal visszakérdezett. – Mer’?

– Hát... csak mert – mondtam egyre lelkesebben –, van az *A világ teremtése* című képed...

– Elég jól sikerült alkotásom, annyi szent – szólt Courbet, majd a kocsmáros felé tartotta jobbjának mutató- és középsőujjának egyezményes V-jelét, mondván, hogy: még két sör lesz, fiacskám, de egyik lábad itt legyen, a másik ott.

– Magam is azt hiszem, Guszti – ismertem el. – Csak, ha már a kép... hm... igencsak realiztikus, akkor... úgy vélem... hogy kép címe is lehetne realizz...

– Én realista vagyok! A legnagyobb! – fortyant fel hirtelen, majd, miután megérkeztek a sörök, szemmel láthatóan rögtön megenyhült irányomban.

– Tudom, tudom! – helyeseltem buzgón. – De, ha egy találóbb, frappáns, sőt, érzékletesebb címet adtál volna a képnek, talán nem porosodott volna száz évig a... hanem...

– Mire gondolsz, Sanyi? – kérdezte kíváncsian a Mester, nagyot húzva a söréből.

– Ö... mondjuk, hogy... címnek sokkal jobb lenne szerintem a... nos... szóval, hogy a... *Széttárt női combok, avagy a nagy, szőrös pina...*

– Nem rossz, nem rossz... – mondta elmélázva Courbet. – Egyik kritikussom arról áradozott, mennyire szépen festettem meg a hasát... hm... én is valami hasonló címet szerettem volna adni... de, valljuk be, a tied klasszissal jobb. Gratulálok!

– Ugyan, Guszti! Ne hizlald a májamat, kérlek! – mondtam, szerényen mosolyogva, és vadul behöhöröltem a sörömbe.

– Tudod mit, Sanyi? – csapott rá hirtelen az asztalra a Mester, mire kurtaszárú kispipája kipottyant a szájából: pont az asztallapra (esküszöm, így volt). – Most kezdtem el festeni a *Műterem* című képemet, és arra gondoltam, hogy... hogy...

– Hogy? – nógattam szelíden.

– Hogy te is rajta lehetnél, az összes barátom... Amúgy Baudelaire is rajta lesz, ahogy a sarokban pipázva olvas... Ismered őt? Óriási költő.

– Ki ne ismerné? Ö... olvastam a... hm... köteteit, de... személyesen még...

– No! – nyújtotta felém lapátkezét Courbet. – Csapj bele bátran! Megegyeztünk?

– De én... izé... ez olyan anakronizmus... lenne... mármint, hogy... értsd meg, Guszti... ez egy időcsapda... egy... ö... egy totális abszurdum... tudod, hogy gondolom... hogy valaki a jövőből... izé... ide jön... és... és... hm... hogy a mostani ittlétét... megörökítsék... ez roppant veszélyes vállalkozás... és... ez... beláthatatlan következményekkel... járna... beláthatod, Guszti, hogy...

Courbet, beszédemből (azt hiszem) egy árva kukkot sem értett, de, szemmel láthatóan rettenetesen megsértődött rám. Fortyanó dühvel, újra a szájába vette kurtaszárú kispipáját (talán nem túlzok, ha azt mondom: nagyon pipa volt rám), és rágyújtott. Egyet-kettőt pöfékelt, aztán villámló szemmel rám dörgött:

– Hát úgy! Hogy van a földön bárki is, aki nem kíván rajta lenni egy Gustave Courbet-festményen!

– De Guszti!...

– Önnek, ezentúl csak Gustave Courbet úr! Értve vagyok, Jahoda úr?!

– De... – hebegtem.

– Nincs de! Ezt kikérem magamnak. És Ön nem a barátom többé, vegye tudomásul! És önnek nyoma sem lesz ezek után az életművemben, arra mérget vehet! Mintha nem is találkoztunk volna, sohasem! Na? He? És most vegye a sátorfáját – mutatott ellentmondást nem tűrően a kocsmá kijárata felé –, és takarodjék a szemem elől!

– De két söröm is volt... – nyöszörögtem, kétségbeesve.

– Öntől nem fogadok el pénzt, mégha alkotói válságban lennék is, akkor sem! Tehát, húzza el innen a belét, Jahoda úr, különben kórház lesz a vége!

Mi egyebet tehettem, kezeimet tördelve kioldalogtam a kocsmából. De odakintről még óvatosan bekukkantottam, és meglepődve azt kellett látnom, hogy a Mester nevetve, vígan beszélget a kocsmárossal. Még most is meg vagyok győződve róla, hogy rajtam mulattak. Jó, motyogtam magamban, hazafelé kullogva, nem vagyok többé Courbet barátja, kénytelen leszek belenyugodni. A vereséget is tanulni kell.

A késő délutáni, tavaszi napfény eközben vigasztalón, őszinte részvétellel simogatta árva fejemet...

... és ebben a pillanatban, ágyam mellett, a jó öreg, szovjet típusú nagy vekker, brutálisan felcsörömpölt.

Az idegenvezető

Emberek, vigyázzatok, ha arra jártok! Még a végén rosszul jártok. Az *Aggteleki cseppkőbarlang* idegenvezetője – igenis! – egy fölöttébb műveletlen, durva fickó! Még *velem is* gorombáskodott. Elmeséljem, hogyan? Elmesélem már csak azért is, mert olvastam én egy-két életrajzot magamról, de ez az eset sehol sem szerepelt. Amin még most is csodálkozom.

Rekkenő nyár volt, és én véletlenül épp arra vetődtem, amikor is, hogy, hogynem, betértem egyet hűsölni a híres, szép, és hűvös barlangba. Szó mi szó, meglehetősen hűvös fogadtatásban részesültem.

– Megváltotta már a jegyét az úr? – kérdezte gorombán az idegenvezető.

– Jegyet? Milyen jegyet? – hüledeztem.

– Jegy nélkül nem mehet be senki a barlangba – kötötte az ebet a karóhoz, ez az úriember.

Na, erre kihúztam magam, és büszkén kivágtam.

– Valóban? Még Petőfi Sándornak sem?

– Még ha maga az Atyaúrsten lenne, jegy nélkül ő sem mehetne be. A szabályzat az szabályzat! Szép is volna: ha minden jöttmentet beengednék jegy nélkül, rögtön becsukhatnánk a boltot. Rendnek kell lenni, kérem!

– Ön nem hallott Petőfi Sándorról, a haza nagy költőjéről?... – estem egyik ámulatból a másikba.

– Nem, nem hallottam, és nem is érdekel. Én dolgozom, uram, ha tudni akarja, és nincs időm olvasgatni. Az unokaöcsémről is megvan a véleményem. Az is költő, vagy mi az isten... tessék! – húzott elő a kabátzsebéből egy összehajtogatott újságot. – Itt van, olvashatja, én bele se néztem. A magáé lehet. Ez a pizok csibész folyton ezekkel traktál, engem...

Úgy döntöttem, hogy mindezek után dőreség lenne felfedni kiléteimet. Kihajtottam a vidéki lapot. Ott volt a vers. Bizonyos Benőfy Sándor műve. Nem szívesen, de elolvastam.

Benőfy Sándor: Ellenségem

*Hat király nap van egy héten,
a hetedik ellenségem.*

*Kivételez a Vasárnap,
gyűlölöm, mert jót hoz – másnak.*

*Még a csöndje is otromba,
vonul a nyáj a templomba.*

*És majd otthon várja őket
leves husi – husi főleg.*

*Hozzám csak Tartuffe-modorban
szól mindig, hogy helyem hol van:*

*„Hiába ők hívők, te meg
ne szomorkodj Sanyi gyerek,*

*ígérem amíg csak élek,
minden héten visszatérek.”*

Bevallom, belül majd megevett a sárga irigység. Csak úgy fuldokoltam a féltékenységtől. Ám végül, közönyös hangon csak ennyit jegyeztem meg.

– Hm, tagadhatatlan, hogy a fiatalúrnak van némi affinitása a versíráshoz, de igazi lángésznek azért nem nevezném.

– Maga ért hozzá? – nézett rám gyanakodva.

– Ö... helyel-közzel... Izé, tulajdonképpen...

– Mondtam is neki, hogy hagyjon fel ezzel az ostobasággal, de nem hallgat a jó szóra! Olyan csökönyös, mint a...!

– Ne beszéljen számárságokat, az unokaöccsének van tehetsége, csak...

– Csak?

– Csak a neve.

- Mi a baj a nevével?
- Túlságosan hasonlít Petőfi Sándoréra. Benőfy Sándor meg Petőfi Sándor, ugyebár...
- Változtasson nevet?
- Azt gondolom, így előrébb juthatna. Elvégre, Petőfi Sándor, tudtommal csak egy van, az egész univerzumban...

Ekkor zajosan, egy nagy csapat látogató érkezett, az idegenvezető nyomban velük kezdett el foglalkozni, így nem tudtam folytatni vele az eszmecserét. Bár, ami azt illeti – nem is akartam. Csöndben odébbálltam. És *mindvégig* Benőfyre gondoltam! Meg arra, hogy ez a cseppkőbarlangbeli pali milyen tájékozatlan egy fickó! Naná, hogy elfogott a jogos harag, és vándorbotommal kaszabolni kezdtem az útba eső virágok fejét.

Gauguin palackpostája

*„Kelt Tahitin, rozzant kunyhómban,
1902. május havának 27. napján, déltájt*

Tisztelt Megtaláló!

Uram! (vagy Hölgyem.) Örülök, hogy megtalálta Önt egy végletekig megkeseredett és nyomorgó festő utolsó segélykiáltása. Először is, hadd kérjem meg, hogy: *ne dobja vissza* mindjárt a tengerbe a leveletem, hanem szépen olvassa végig. (Azt hiszem, ez nem olyan nagy kérés, még egy végletekig megkeseredett és nyomorgó festőtől sem.)

Lehet, hogy hallott már rólam. Igen, én vagyok az a bizonyos *Paul Gauguin*. Nézze, ne raboljuk egymás idejét, van nekem elég bajom így is, kimondom hát kereken: szükségem volna néhány dologra, elsősorban pénzre – mégpedig *a lehető legsürgősebben!* Nos, segít vagy sem? A dolog – ezt könnyen beláthatja – igen egyszerű. Önnek: *van* pénze, nekem: *nincs*. Azért ne gondolja, hogy ez egy mezei kolduló-levél. Mit képzeli! Én többet adok, mint kapok. Szívesen festek Önről egy portrét, de arra ne számíton, hogy megtévesztésig hasonló képet kenek le. Ugyan simán tudnék „kereskedelemképesen” is festeni, de már e gondolat is olyan borzadályt és iszonyt kelt bennem, hogy hánynom kell (pedig bizistók, egy hete nem ettem). Ez méltatlan lenne önmagamhoz és pályámhoz, amelyen, úgy hiszem, becsülettel haladtam végig. Nos? Elfogadhatónak tartja az ajánlatomat? Gyerünk, ne szarozzon már! Döntse már el végre, hogy csináljam-e meg azt a kurva *portrét* vagy sem? Persze, Ön nyilván azt hiszi, ha bajban van a művész úr, miért nem fest magának egy *svédasztalt*, és kész... Hogyisne! Abból nem esznek!

Büszkeségem tiltja, hogy panaszkodjak bárkinek is, legfőképpen Önnek. Most mégis kivételt teszek. Miért is jöttem én Tahitira? – kérdezhetné Ön. És – hadd tegyem hozzá – teljes joggal. Már a Tahitira érkező hajón kapcsolhattam volna. Én hülye! Az utazók alapján véve derék emberek voltak, akikben csak az az – egyébként eléggé általános – hiba volt meg, hogy tökéletesen középszerűek voltak. Legnagyobb bosszúságomra ezen a hibán a későbbiekben sem változtattak. Hát nem elkeserítő? Eh, mindegy is! Hallgasson

ide: két éhezés közt, azért van min elgondolkodnom – csak az a baj, hogy a két éhezés között *is* éhezem. Tehát, ezt gondoltam a minap: a zenészek a fülükkel élveznek, de *mi*, telhetetlen és üzekedő szemünkkel kóstolgatjuk vég nélkül az örömet. Mihelyt megvacsorázom (az bizony régen volt), az állat jóllakik bennem (az se tegnap volt), de a művészi szomjám sosem csillapul. Megérti ezt Ön? Én is *pénzember* (pfúj!) voltam, tőzsdeügynök.

Hogy is volt? 1883 januárjának egyik estéjén, amikor hazaértem a munkából, Carcel utcai otthonomba (nem akármilyen otthon volt az!), bejelentettem a feleségemnek, Mettének: – Beadtam a felmondásomat Galichonnak és Calzadónak. – Emlékszem, Mettének a lélegzete is elállt. – Felmondtam – ismételttem csendesen. – Ezentúl *mindennap* festeni fogok...

Hát, ezzel kezdődött mindaz, ami végül *idáig* juttatott, hogy könyörgő leveleket írogassak – jelen esetben: *Önnek*, Tisztelt Uram (vagy Hölgyem). Akinek még a nevét sem ismerem, de hisz nem is ez a lényeg. Hanem mi? Továbbra is: *mi*? Kapizsgálja már? Remélem is, különben... Különben meg – tökmindegy... Éhenhal egy művész, az Isten háta mögött, egy messzi szigeten, na, bumm. És a kutya se temeti el. Felfordul és kész, ennyi volt. Egy zsenivel kevesebb. Vagyunk még úgyis éppen elegenden, hát nem? *Hát nem!* Én élni akarok, még ha beledöglök is!

Én *tudom*, hogy ki vagyok. És, nagyon remélem, hogy most már Ön is tudja. Minél többet gondolkodom – persze két éhezés közt, mint írtam volt –, annál jobban érzem, hogy *igazam van*. Nézze, én szerény ember vagyok. Kevéssel is beérem. Mit mondhatnék még, ezek után – hogy meggyőzzem Önt? ... *Úristen!!*... csak most jut eszembe... Tud Ön egyáltalán... *franciául?! Mert... így... az egész... tökre értelmetlen volt... jaj, nekem! ... Segítsééég!!*...”

Lautrec mennybemenetele

A nevem Maurice Joyant, és mindig is azt vallottam, hogy egy művésznek szüksége van valamennyi – hangsúlyozom: *valamennyi* – nyilvánosságra. Ez, ugye, teljesen nyilvánvaló. Nyilván erre gondolt Lautrec barátom is, e magas származású, de törpe és óriási festőművész, amikor beköltözött a dolgozó nőkhöz. Mert, ha nyilvános, ha nem, ő ezekben a házakban élt és alkotott, rövid, de annál intenzívebb életének, utolsó éveiben.

E házak úrnőinek, és természetesen a bentlakó hölgyeknek, ez ellen semmi kifogásuk nem volt, és nem is lehetett. Miért is lett volna? Lautrec nem fukarkodott a pénzével. Gálánsan szórta, mint mindig. Ajándékokkal kedveskedett nekik, cukrászdába, színházba vitte őket, és közben csak úgy lubickolt az örömeiben.

Egészen festőinek találta ezt a környezetet, igazán ecsetre méltónak. Valamikor régen, a *Moulin-Rouge*-ban, egy-egy abszint mellett, így ecsetelte nekem ottani élményeit:

– Te! Eft nem hifed el! Micoda lányok! He? Mi? Hogy feretik ezek egymást... A *gyengédség tek-nikája!* Óriáfi! Mi? Nem? – lelkesedett kigyúlt szemmel, szokása szerint sűrű nyálpermetet zúdítva ki duzzadt, nagy ajkai közül mindenfelé, köztük rám is, de én bölcsen úgy tettem, mintha észre sem vettem volna ezt a sajátságos égi áldást.

– Azért dolgozol is ott, nem? – kérdeztem, míg zsebkendőmmel diszkrétan

megettöröltem az arcomat.

Kortyolt egy jókorát a poharából, majd bosszúsan legyintett.

– Micoda kérdész! Hát szerinted mi a lópikulát cinálok ott?

– Gondolom... hogy velük... izé...

– Perverz difnó... – mondta méltatlankodva. – Pfuj! Hát ferinted mit cinálok én két menet közt? Mi? He?

– Én csak... én – dadogtam – ... azt hittem...mármint... a dolgok... ottani menete szerint...

– Utyan! Mit tucc te a világról? Még fép, hoty lerajzolom őket, mindenféle pozitúrában...

– Elölről?

– Meg hátulról.

– Alulról is?

– Felülről is.

– Oldalról is?

Lautrec erre már rosszállóan csóválni kezdte a fejét.

– Ejnye, Morif, ejnye! Erről az oldaladról még nem ifmertelek. Ha talál náladnál pifkosabb fantáziájú embert, hát adok én neked...

– Henri, nem találok...

–... fáz frankot!

–... szavakat...

– Kétfázat!

Kétségbeesetten ingattam a fejemet, és kezemmel ellentmondást nem tűrően mutattam, hogy kész, hagyja abba, ez nekem már sok. Lautrec hitetlenkedve nézett rám.

– Félreértesz, Henri – mondtam aztán. – Én arról akartam beszélni, hogy nem találok szavakat a Te... ö... életerődre...

Egy könnycseppet morzsolt el a szeméből.

– Ha látnád őket... – sóhajtotta.

– Nagyon szépek lehetnek.

– ... a Gumicsöcsű Ftella háta egéfen jól sikerült...

– Meg vagyok róla győződve.

– ... éppen fésülködött... csak egy foknya volt rajta... no, erre megragadtam a ceruzámat, mögé kerültem, és...

– Ne is mondd...

– De, ha mondom... Akarod látni?

– Most... talán... mégse...

Kiitta a maradék abszintját. Egyre izgatottabb lett.

– Váfonra-is-felvifem – hadarta égő szenvedéllyel –, az-idei-Falon-gyöngye-lef-gyönyörűfép-lef! Mi? He?

Mit se tudtam erre mondani, csak meggyőződéssel bólogattam, míg barátom

kitöréséből adódóan még sűrűbben kellett törölgetnem az arcomat. Aztán brutális hirtelenséggel felpattant, és az egész lokált elnémítva, üvöltötte:

– Most megyek és bafok egy jót!! Bafás közben akarok meghalni!! A legfebb halál! A legfebb...!

És már kacsázott is kifelé, a kijárat irányába, botjával eszeveszetten hadonászva.

Szegényt akkor láttam utoljára.

Nem akarom, hogy nyálas vége legyen a történetnek, de a minap összefutottam egy régi barátjával, Aristide Bruant-al, akit az orvosok nemrég visszahoztak a halálból, és ő azt mondta, hogy látta Lautrecet. Néhány másodperc erejéig látta odaát, amint egyszál alsónadrágban, egy hatalmas ecsettel a kezében, festi a nagy kék eget.

Felnéztem az égre. A világoskék égből csak egy kicsinyke részt takart el egy aprócska fehér folt. Felhőnek mondta volna mindenki. De én akkor már tudtam, hogy a barátom ezt a részt a kékségből – hogy üzenjen nekem –, tudatosan hagyta ki.

A csucsai rab

És mi lenne, ha elválnék? Végül is, kinek mi köze hozzá? Jó, mondjuk, hogy Csinszkának – *esetleg* – van. Na, és? Ő csak: a feleségem, én viszont: az *ura* vagyok. Aki erről mást állít, az kérem, hazudik. Elegem van a nejemből, meg az anyósomból is! És akkor mi van, ha még csak egy hete vagyok házas? Meguntam ezt a komédiát és kész. Mondhatnak nekem – *Nekem!* – akármit, de a csucsai vár az nem vár, hanem börtön. Igenis: az. És én nem vagyok hajlandó tovább itt raboskodni! Hát hogy gondolják ezt?! Mit tegyek, mit tegyek... Meg kéne szökni... Igen! Ez az! Megszököm Pestre... Gyerünk!...

*Két hét múlva,
ugyanott, Csucsán, az ágyban*

Jaj, de nagyon beteg vagyok! Mindjárt írok is a Lojzinak, hogy szervezzen le nekem egy újabb szanatóriumi befekvést. *Minimum* három hétre. A Városmajori az jó lesz. De nincs idő lacafacázni, különben egy-két nap és elpatkolok. Ott talán még megmenthetnek. Egy rakás neuraszténiás szépasszony és süldő hisztérika vár ott rám... Nyámi... Jaj, a szívem, jaj, a májam, a gyomrom is, jaj... De azért micsoda két hét volt, az áldóját neki! Az egyik éjjel egy *Három Holló*-béli kocsmázás után, meglovagoltam az Opera szfinkszét... Gyia, mondok... aztán persze úgy kellett kétfelől beemelniük engem a konflisba, annyira nem tudtam két lábon... most meg már így... fél lábbal a sírban... csak azt mondhatom... mondjuk a Csinszkának, hogy... illetve mondtam is neki... a minap... Édes kicsi nejem, Te Csinszka, *miért* öntögeted ki az én boraimat, amit rejtegetnem kell, mégpedig nem mástól, hanem *Tőled*? És főleg: miért kutakodsz folyton-folyvást? Hát bántottak Téged azok a szegény borok? Vagy féltékeny vagy rájuk, mert azt hiszed, *jobban* szeretem őket, mint Téged? Amúgy... van benne valami... Ej, Csinszka, Csinszka, folytatom az okítást, nem lesz ez így jó, el kell, hogy váljanak útjaink, el kell, hogy váljunk... Mire ő: majd elválík!... Azzal úgy ott hagyott engem – *bor nélkül* –, mint Szent Pál az oláhokat. De vesztére... mert, még reggel a függöny mögé dugtam a *véstartalékom*...

*Fél óra múlva,
a padlón, az ágy alatt*

Na, így már mindjárt más. Szóval, bárhogy vizsgálom, latolgtatom is a dolgot, inkább az idegszanatórium, mint itt, ez a bolondokháza. Ugy vélem, két ilyen *őrült* nőszeméllyel együtt élni, az – egyenes út a megtévelyodáshoz. Ez – ugyebár – teljesen logikus. Azonban, bármennyire logikus is ez, nekem nincs ínyemre. Nagyon nincs. Sőt!

*Egy év múlva,
ugyanott, Csucsán, az ágyban*

Kegyetlen világ van máma. Csupa szörnyűség. De ez *nem* az én háborúm. Ezt mondtam Karinthynak is, mikor Pesten összetalálkoztunk az utcán. „Nem a te háborúd? – mondta erre. – Miért, neked *saját* háborúd van? Te parnevü!” Márpedig, ha tetszik, ha nem, nekem a Csinszkával való házasságom *felér* egy világháborúval! (Ezt persze nem mondtam meg annak a tréfamesternek, hadd főjön csak a feje.)

Mert tegnap is mi történt? Nem volt bor. *Sehol sem*. Borzasztó ideges lettem, természetesen. Mondom ennek a nőszemélynek (mármint a feleségemnek): *bor kell*. Hát így meg úgy, aszongya, éjjel van, téli fagy meg minden. Rá se hederíték. Hamar öltözködni kezdek, hogy lemenjek a faluba, és felverjem a kocsmárosnét, borért. Erre ez a perszóna nyakonönt egy pohár vízzel. (Féli a jóhírét, persze, a kis Hercegnő, a vár Úrnője...) Reánézek sötéten, és már indulok is. A kis hisztérika szalad utánam, egy szál hálóingben. Később hátranézek – semmi. Megkeresem, és ott találok a patak partján, zokogva, vacogva. Kabátot, sálat-sapkát, meg harisnyát hozok neki, és megyünk – *együtt*, le a kocsmába.

Felzörgetem a kocsmárosnét, aki kinyit nekem egy üveg pezsgőt, no meg, bort is ad. Jó. Egy parasztszekéren aztán, fölhajtatunk a meredek úton, a várba. Nem volt semmi út. Csúszós volt, úgyszólván életveszélyes. Végül épségben fölértünk. Odabent már, a fűtött nappaliban azt dadogja nekem, hogy: *fél tőlem*. Hm. Meg azt is, hogy: félt. Mondom neki, biztatóan mosolyogva: te csak ne félts, amíg engem látsz. Ismét sírni kezd, majd fölrohan a hálósobába...

Ezek után – azt hiszem – joggal merülhet fel a kérdés: mi ez, ha nem *háború*?

*Fél év múlva,
ugyanott, az ágyban*

Namármost, itt vannak ezek a *Csinszka-versek* – mondhatnám költemények –, meg itt van maga Csinszka (olyannyira *itt van*, hogy mindjárt itt is *lesz*, és hozza az ételemet. Étél, pfúj!) Ez, ugyebár, ha jól számolom: *kettő*... De se baj, nemsokára úgyis leszámolok vele. És akkor *egy* lesz. Egy és oszthatatlan. És akkor *mindenki* megnyugszik. Én is. A Csinszka is. Az anyjáról nem is beszélve. De ki beszél itt az anyjáról? Hagyjuk az anyját. Az anyját!...

Mondja nekem tegnap a Csinszka: *csak akkor* kapok inni, ha eszem... Eszem a szivit neki, van humorérzéke, azt nem lehet tagadni... Mégis azt kell, hogy mondjam: márpedig abból nem eszik! Ma is azt fogja mondani, holnap is. Azt hiszem, nincs más választásom, mint hogy: elváljak tőle. Igen. Szinte *kikényszeríti* belőlem ezt a döntést. De magára vessen. Ő akarta...

*Három hónap múlva,
ugyanott, Csucsán, a kertben, a bokrok között*

Most már egészen biztos, hogy elválok. Ez olyan biztos, mint hogy itt fekszem a bokrok alatt; meg olyan biztos, mint hogy a Csinszka *vízzel hígítja* a boromat, amit, kénytelen voltam ide, a bokrok közé elrejtteni. Két biztosság van tehát, vagyis két bizonyosság – ha úgy tetszik. Az annyi, mint... Most fáradt vagyok a matematikához. De ez a *némber* – hogy így fejezzem ki magam – nem érti meg, hogy ha nem tudok inni, nem tudok írni. Hányszor a szájába rágtam ezt a – kétségkívül fontos – tételt, ám ő mégsem tanul. Belőle. A hibáiból. Vajon miért? Folyamatosan, újra meg újra elköveti ugyanazt a hibát. Nálam megbukott. *Egyes, kész. Mehet. Ki van rúgva.*

Én meg be vagyok rúgva. Már ettől a vizes bortól is. Hiába, megy az idő. Írok is a Lojzinak, hogy... Mit is? Nem baj, majd alszom rá egyet. Itt, a bokrok között. Még a madárkák is csicseregnek... A Csinszka úgymint rám talál majd. Hisz folyton keres, nem is értem... Aki pedig keres – az talál. Na, jóccakát!...

Élet kontra Fedák Sári

Kijött huszárruhában, és megcserdítette a karikását. A halásos csöndű nézőtér felől ez olyan volt, mint egy ostorcsapás... Emlékeztek? 1904. november 18-án volt, a Király Színházban, a *János vitéz* premierjén. Zsazsa ellenállhatatlan volt! Ahogy az ő természetes vidámságával, elevenségével és szilajságával beszökkent a színpadra, és, miután elpattintotta a karikást, mezei virágos és árvalányhajas kalapját elhajította, még egy hang sem hagyta el az ajkát, de máris felzúgott a tapsvihár. És ahogy befejezte a belépőjét: *Én, a pásztorok királya, legeltetem a nyájam...* üvöltés, igen, valóságos üvöltés...

Úgy tudom, másnap azzal állított be Rákosi Szidihez, hogy:

– Sziducim, most már biztos, hogy százszor megy a *János vitéz*!

Alig ezer előadást tévedett. Hiszen csak ő maga több mint hatszázszor játszotta Kukoricza Jancsit! És én *mindegyiken* ott voltam!

Akkoriban a Király Színházban dolgoztam, mint okleveles ruhatáros. Egyszer ugyanis kaptam egy elismerő oklevelet Beöthy direktor úrtól, a munkámért. Sőt, ha hiszik, ha nem, még kezét is fogott velem, a következő szavak kíséretében:

– József, ön nélkül a Király Színház nem lenne az, ami!

Elképesztő megtiszteltetés volt ez, és bizony, a meghatottságtól úgy könnyeztem, mint egy kisgyerek. (A kollegáimat persze majd megette a sárga irigység...)

Teltek-múltak a napok, a *János vitéz* estéről estére egyre sikeresebb lett, Zsazsa pedig egyre ellenállhatatlanabb. Olyannyira, hogy egy idő után már én sem tudtam ellenállni az engemet belülről emésztő, titkos vágynak – egy autogramot kérni *Tőle!*

Egy este aztán összeszedtem minden bátorságomat, és a szünetben a fényképével meg egy tollal a kezemben odamentem Hozzá, és megszólítottam:

– Művésznő, lehetséges volna?...

- Minden lehetséges... – válaszolta titokzatosan.
- Akkor hát... remélhetek?
- Sose adja fel a reményt!

Egy hatalmasat nyeltem erre, mert akkora gombóc volt a torkomban, és akkora boldogság a szívemben, hogy még ma sem találok rá szavakat.

– Kérem, kedves Zsazsa – nyögtem ki végül, nagy nehezen, és a kezébe nyomtam a fényképét meg a tollat –, azt írja, hogy: „Józsinnak...”

- Hogy? „Józsinnak...”?
- Ó, dehogyis...
- ... nem?

– Hát persze, azaz, hogy, csak ennyit kérnék, Művésznő, ha nem túl nagy tolakodás a részemről: „Józsinnak, szeretettel, Zsazsa”.

– Ha csak ennyi az egész! – mondta káprázatos mosollyal, és már írta is a dedikációt.

Én meg közben, bevallom, alig hittem el, hogy *ekkora* szerencsében részesít a sors. Meg is kértem Zsazsát.

- Legyen olyan kedves, pofozzon meg...!
- Hogy?!
- ... hogy nem álmodom-e...

Nem kellett kétszer mondani. Egy akkora pofont kent le nekem, hogy menten hátratántorodtam.

– Üdvözlöm a *valóságban*, Józsi! – szólt aztán ragyogó mosollyal, majd kacagva ellibbent.

Szerelemtől kábultan, és csillagokat látva, néztem utána. És már egészen biztos voltam benne, hogy Zsazsa – *szeret engem!*...

Ám a kollégáim nem így vélekedtek.

– Még hogy a Fedák Sári szeret téged! Micsoda vicc! – nevette el magát az egyik, miután beleavattam őket a titokba.

És csak nevettek, nevettek, hogy a könnyük is kicsordult. Természetesen azonnal elfordultam tőlük, és csöndben, méltósággal otthagytam őket. Hiszen én tudtam, amit tudtam! Hát nem azt írta *nekem* a Zsazsa, hogy: „Józsinnak, szeretettel, Zsazsától”?

Egy jó ideig hordoztam ezt a tüskét, az arcomon a pofon nyomát, a szívemben meg az olthatatlan szerelmi kínt.

Sokáig szenvedtem, tipródtam. Mit szépítsem – egy merő pokol volt az életem.

Egyszer aztán, egy viharos elhatározást követően, jó ötven évvel később, meglátogattam szerelmemet, Nyáregyházán, a Varga-féle tanyán, ahol utolsó éveit, teljes magányban és visszavonultságban töltötte. Nem tudtam, mit fog szólni, hogy immáron bottal járok, de nagyon vártam már a találkozást. Mint ahogy ő is. Persze, először úgy tett, mintha nem tudná, *ki* vagyok és *miért* jöttem. Bevallom, könnyekig meghatott az, ahogyan vérbeli színész nő módjára – fantasztikusan és utolérhetetlen bájjal –, adta az „értetlent”, és a „meglepődöttet”.

- Mi tetszik? – kérdezte, meglehetősen nyersen, miután kijött a kapuhoz.
- Nem emlékszik rám a Művésznő? Józsi vagyok... – szóltam meghatottan.

Szinte meg se látszott rajta az a néhány évtized, én mondom, csak érettebb, tapasztaltabb, bölcsebb lett általuk. Ott állt, a továbbra is zárt kapu mögött, keze a rácson, és szúrós szemmel méregetett.

– *Milyen Józsi?* – csattant fel aztán.

– Ó, hát *A Józsi* vagyok! – mondtam, egy kacsintással jelezve, hogy értem én a tréfát, sőt szeretem is. – *A Király Színházból*, tetszik tudni.

– Maga színész?

– Ó, nem, dehogyis! Hahaha! – kacagtam fel. – *A ruhatáros Józsi*, tudja...

– Á, vagy úgy! – szólt, kissé meglepődötten és kinyitotta a kaput.

A vaskapu nagyot nyikorogva kitárult, én meg bedőltem rajta, hogy majdnem nekiestem *Zsaszának*.

Szép, barátságos kis otthona volt, és mondhatom, végtelenül kedves volt velem. Nyomban leültetett egy hokedlira, vele szemközt, míg macskája, a *Ciceró* nevű kandúr dorombolva a lábamhoz dörgölözött.

– Látom, megbarátkoztak *Ciceróval* – mondta *Zsazsa*, kedvesen, majd hunyorogva megkérdezte. – Mondja, kedves *Józsi*, tulajdonképpen miért is jött?

Most én vágtam meglepődött arcot.

– Hát nem is sejti? – tettem fel, némi joggal, a kérdést.

Megrázta a fejét, és tanácstalanul nézett rám. Na, *Józsi*, mondom magamnak, itt az ideje, hogy *megtedd*, amire évtizedek óta vágysz. Letérdeltem hát előtte. (Azazhogy csak szerettem volna, mert úgy eldőltem, mint egy zsák.)

– Imádom Önt! Mióta akkor, '904-ben, ott a Színházban, először láttam meg kegyedet, tudtam, hogy már soha, soha nem szerethetek senki mást... – motyogtam, a földön vergődve, míg botommal hasztalan próbáltam vízszintbe tornászni magam. – *Zsazsa*, hozzám jön feleségül?

Zsazsa ekkor lassan, fenséggel fölemelkedett (soha nem felejttem el, olyan volt, mint egy istennő!), és ezt mondta:

– *Ciceró*, hallod ezt?!...

* * *

– Többre nem emlékszem, doktor úr. Nyilván azt mondta, hogy ő is szeret, és, hogy miért vártam ilyen sokáig? De ekkor már feltehetően elájultam...

Somlyó Zoltán unja a halált

Somlyó Zoltán, *Az átkozott költő*, tulajdonképpen nagyon hamar megunta a halált. Mondhatni, átkozottul hamar. De, hogy őszinték legyünk, már a halála utáni első percben is (pedig hol volt, hol nem volt akkor már az *idő!*), tele volt vele a... Szóval, halálra unta

magát, na. Ami azért, ha jobban belegondolunk, korántsem annyira meglepő, mint azt elsőre feltételeznénk. Emlékezzünk csak vissza arra a – sajnálatos módon – kevésbé ismert versére, amelyben a költő azt írja, hogy: „*Szívemnek dohos udvarában / egy őszi verkli játszik halkan. / A kis cselédszobában fekszem, / és azt hiszem, hogy rég meghaltam.*” Értik már, Tisztelt Hölgyeim és Uraim, hogy miről is beszélek?

Somlyó Zoltán halála utáni – nincs rá jobb szó – *életében*, sem volt sokkal boldogabb, mint az azt megelőzőben. Az igazat megvallva, nem is volt teste, csak, mintegy „testetlen árnyként” bolyongta be a – valaha hőn szeretett, és sokszor megénekelte – Fővárost; Váradot; Szegedet; és Szabadkát. Legnagyobb döbbenetére – és persze őszinte bánatára – azonban, annyira sem vették őt észre, mint a halálát megelőző utolsó néhány évben. Pedig: *akkor még élt*. Tegyük a kezünket a szívünkre – ugyan melyikünket nem bántana az efféle bánásmód? Hát kérdem én, megengedhető viselkedés ez egy létezővel, mi több: egy nem-létezővel szemben? Úgy gondolom, a minimális tisztelet mindenkinek kijár, még annak az embernek, akarom mondani, *költőnek* is, aki élete alkonyán ekképp summázta a summáznivalót: „*Életem cipőjét félretapostam*” – azt hiszem, ehhez nincs mit hozzáfűzni. És, félreértés ne essék, itt most *nem* a cipőfűzőről van szó.

És az Édes, Drága, Tündökletes nők? – kesergett magában a szellem-költő. – Mit ér, ha már a *parfőmjüket* sem érezhetem, mit ér, ha már meg sem érinthetem őket? Eh, mit...

A halott Somlyó Zoltán nagyon el volt kámpicsorodva. Bár, mindegy is – legyintett búsan, szellem-karjával, a levegőbe –, hiszen: „*Már a nők sem szereztek semmi jót, / Eldobtak, mint az odvas diót*”.

Na, és a régi cimborák? Desiré és Frici? *Hová* lettek? *Hol* vannak? Hol van már a tavalyi holt? És egyáltalán: *mi* ez az egész? Mit keresek én *itt* (meg *ott*), ahol a madár se jár? – szomorkodott a halott költő. Bizony, költői kérdések ezek. Fel is szívódtak nyomban a semmiben. Ő maga meg, válaszok híján, sápadtan visszafeküdt kényelmetlen, hideg, fekete ágyára, majd állig betakarózott a sötétséggel, és összevissza forgolódva, megpróbált – *legalább* – álmodni valamit.

De – a jó ég tudja, miért –, sehogyan sem fért a bőrébe, és feltámadt (nem *úgy* értendő!) benne a gondolat, hogy talán meg kéne látogatnia néhány szerkesztőt, kiadóvezetőt. Vajon mit vegyek fel? – morfondírozott magában. – Elvégre *fejések* volnának, vagy mi. Megvan! Fehér lepedőben fogok náluk megjelenni. Az, szerintem, elég szalonképes, hisz úgymint mindig toprongyos voltam, szinte egész életemben. No, induljunk is el! A halott Somlyó Zoltán aztán fogta magát, és fehér lepedőben, ismét elindult Budapestre. Természetesen éjjel, mert úgy izgalmasabb.

Asszem, latolgatta magában, útközben a lehetőségeket, asszem azt a kiadóvezetőt keresem fel legelőször is, aki hosszú ideig csak *ígérgette*, hogy megjelenteti a válogatott verseimet – aztán persze abból se lett semmi. *Csak* halálom után. Ez, véleményem szerint, igazán nem volt szép tőle, jól jött volna az a kis honorocska a családnak. Meg némi közönségsiker – még ha kései is. De így? Mint halottnak a csók. Ugyan mi haszna van a költőnek abból, ha már *réges-rég* halott? Vagy, teszem azt: csak a halott költő jó költő? Nincs ez jól, kérem, nincs ez jól.

A halott költő suhant tovább.

Aha, ez az ő villája. Kopogtatni nem fogok, még mit nem, eleget kopogtattam már a szerkesztőségek ajtaján. Mi vagyok én, kopogó szellem? Szépen átmegyek a falakon. Na, gyerünk! Haha, milyen simán megy ez, ki hitte volna. Igen, ő az, hogyan is felejthetné el az ember: kopasz, bulldogfejű, hájas, és horkolva alszik. Mellette a felesége. Egész szép,

vagy egy húszással fiatalabb. Hé, hé! Itt vagyok! Somlyó Zoltán, az átkozott költő! Miért nem reagálnak, mikor tiszta erőből üvöltözök? Egy kicsit meghimbáltatom magam a levegőben, hátha. Hé, hé! Hahóóó! Most, most, igen... Most felnyitja a szemét, ez jó, hitetlenkedve, bambán néz rám, aztán felsikolt. Felveri a feleségét is, együtt sikoltoznak. Most *mi* van? Uram, izé, mondom neki... De nem. Ezek mindjárt infarktust kapnak. No, léceljünk le gyorsan! Ilyen marhaságot. Mindegy. Hú, most kint vagyok, végre. És most *mi* legyen? Jó kérdés. A halott költő buzgón tanakodott. Ez a nő... felébresztett bennem... valami... a sikoltása... mintha... valaha... rég... „*Bukdácsolón a térded reszkettesse meg combod/ e dús virágban álló, harmattól ittas lombot.*”

Unom ezt a fehér lepedőt. Minek nekem lepedő? Mikor már úgyis... Régebben persze mennyire vágytam arra, hogy legyen egy-két „lepedő”, de mindig csak keveset, mondhatni *borra valót* kerestem, a verseimmel. A halott Somlyó Zoltán kilibbent hát a lepedőből, és nyomban Szeged felé szálldosott.

Félúton azonban megállt és gondolkodóba esett. Eh! Halálosan unom már ezeket a városlátogatásokat. Különben is. Milyen hülyeség ez! Se nő, se kaja, még egy vacak *virzsíniát* se szívhatok el. Ez a túlvilág egy púp a hátamon. Halálba az egész halállal! Inkább megyek vissza aludni.

Mefisztó fogai

Namármost, a dolog – teljes valóságában – a következőképpen történt. Becsöngettem hozzá. Ő nyitott ajtót. A Mester.

- Szép jó napot kívánok, uram! – mondtam dadogva. – Ön Karinthy Frigyes?
- Miért, lát itt *más* Karinthy Frigyes is? – válaszolta összevont szemöldökkel.
- Tulajdonképpen, nem, csak...
- Hát akkor, gratulálok, mert megtalálta! – szólt kurtán, és be akarta csapni előttem az ajtót.

Ám én nem hagytam magam! Az ajtókeret és a csapódó ajtó közé tettem a lábam.

– Bocsásson meg, Mester! – hebegtem. – Dénes Miklósnak hívnak, és van szerencsém felajánlani Önnek titkári szolgálataimat...

- Á, vagy úgy! Már vártam. Jöjjön b...
- Már *várt*?!
- Hm, persze. Már régóta várok egy valamirevaló, hasznos titkárra, aki...
- ... aki rendbe teszi a kéziratokat, aki házal velük, aki előleget csikar ki a szerkesztőktől, kiadóktól, és...
- Ö... de...
- ... aki mindezt *ingyen és bérmentve* vállalja, a Mester iránti legmélyebb tisztelettel és alázattal?

– Nem hangzik rosszul... – motyogta kissé bizonytalanul a Mester. – Mondja... hm... Dénes úr... ha meg nem sértődik... izé... szóval volt már Ön... *esetleg*... a Zártosztályon?...

– Ó! – mosolyodtam el, kedvesen legyintve egyet. – Hol *nem* voltam én már! De „ott” még nem voltam.

– *Még?*

– Nos, Mester? Mi a válasza? Akár már most elkezdhetjük a munkát, rajtam ne múljék!

– Ö... mindjárt jövök... csak még meg kell beszélnem a fe...

Ekkor az ajtón hirtelen kidugta a fejét az egyik legszebb nő, akit valaha láttam. Még sohasem volt szerencsém hozzá. De azonnal ráismertem. Ő volt az. Böhm Aranka, a híres és hírhedt nej.

– *Ki maga és mit akar?* – kérdezte tőlem a gyönyörű hölgy, baljósan.

– A... ö... a titkárom... – szólt a Mester, enyhén sértetten.

– *Úgy!* – csattant fel Karinthy né, szemével villámokat szórva a férjére. – Szóval a *Maga* titkárja! Na, szépen vagyunk!

– I... igen – hadartam félszegen.

– Valóban? Nos, jó. Fáradjon be, tisztelt...

– Dénes Miklós, okleveles magántitkár – szavaltam lámpalázasan.

– Jöjjön, kedves Dénes úr! – mondta a Mester, szemével kontravillámokat szórva a nejére.

Bementünk hát a lakásba. Bódító parfümillet, rend és tisztaság lengte be a teret. És én rögtön megértettem, hogy a Mester miért inkább kávéházakban szeret alkotni, és nem otthon. A fiúk, ki tudja hol voltak. Csak a *Mefisztó* nevű kistacskójuk volt még jelen. De ő aztán, nagyon. Szépen el is kezdte rágcsálni a nadrágom szárát.

– Talán foglaljunk helyet! – intett az asszony.

Leültünk a fotelekbe. És a kutya nem tágított mellőlem. Sőt.

– Szóval ott tartottam, hogy... – mondtam, míg karjaim hessegető mozdulataival, kétségbeesetten próbáltam megőrizni a nadrágom épségét.

– Látom, nagyon megkedvelte magát a Mefisztó! Aranyos jószág, nem? Ő a mi büszkeségünk! – szólt meghatottan a Mester, majd szeretettel nézett az ebre. – Igaz? Te, te tasmán ördög!

A kutya odament hozzá és azonmód hanyatt vágta magát. Az asszony eközben meglehetősen bizalmatlanul méregetett minket. Én pedig, némiképp *felszabadult* érzésekkel, a nyálás és rojtossá lett nadrágom szárát kezdtem el törölgetni a zsebkendőmmel.

– Khm! – mondtam aztán.

Az asszonyság ekkor felállt, és bosszúsan legyintve ránk, szólt.

– Á! Van nekem elég dolgom így is, minthogy magukkal itt tereferéljek!

Azzal befordult a konyhába. Mefisztó pedig, nem kis öröömre, vígan utána totyogott.

– Nos – csaptam össze a tenyeremet –, kedves Mester, van-e valami kész mű a tarsolyában, amit eladhatnánk?

– Hát... egy ötlet... egy ötletecske...

– Remek! Halljuk, halljuk!

– Izé... szóval *filologice*... mármint, hogy a *pénz* szó *miből* is eredt?
 – Csupa fül vagyok – biztosítottam teljes figyelmemről.
 – Abból a szóból, hogy: *nincs*...
 – Csodálatos! Folytassa, kérem, mint ha itt se lennék.
 – Abból lett a *néncs*, amabból meg a *féncs*... abból pedig a *péncs*, és így lett a...
pénz...

– Varázslatos! – lelkesedtem. – Ebből kéne még egy pár, és már ma a kezében lesz a néncs, akarom mondani, a pénz. Utána meg ezekből írni egy kötetre valót, amit majd...

– Ezt még meg kell beszélnem a fe... Na, jó, irány a Japán!

– Jó!

Egyszerre csak felálltunk, mit felálltunk, fölugrottunk. A Mester még bekiáltott a konyhába.

– Kedveském, ö... megyek írni! *Még ma* itt leszek a pénzzel!

– Ajánlom is magának, *különben*... – mondta zsémbeskedve az asszony.

– *Szipirtyó!*... – suttogta fojtottan a Mester.

Aztán kart karba öltve rohantunk a Japán kávéházba.

A Japánban aztán otthagytam a Mestert dolgozni, míg én rohantam tovább a *Nyugat* szerkesztőségébe. Úgy két órára rá, vissza is értem. A Mester még mindig dolgozott.

– No, készen van már, vihetem? – kérdeztem.

A Mester nem szólt – csak alkotott egyre. Úgy tűnt, mintha észre se vette volna, hogy ott állok az asztala mellett. De néhány másodperc múlva letette a tollát, és fölnézett rám.

– Kész, viheti! – szólt önelégülten.

Én is fölnéztem rá. De ezzel, azt hiszem, nem voltam egyedül, ebben a kis országban. Már kaptam is fel a kéziratot, hogy vigyem.

– *Meg se nézi?!* – pislogott a Mester.

– Viccel, Mester? Ha nem bíznék vakon az ön lángelméjében, ugyan *mire* volnék én jó? No. Most rohanok vissza a *Nyugat* szerkesztőségéhez. Ó, majd' elfelejtettem! Itt van 500 pengő előleg az új humoreszk-gyűjteményének megjelenéséért...

– Milyen új humoreszk-gyűjtemény megjelenéséért?... – hüledezett a Mester, míg a kezébe tettem a pénzt.

– Azzal maga ne foglalkozzon, Ön csak írjon, az a dolga, nekem meg az, hogy eladjam őket.

– Ez még meg kell beszélnem a fe...

– Visszlát Mester, két óra múlva legyen otthon! Viszem a pénzt!

És már loholtam is vissza *Babitshoz*.

Nagy öröömre, amikor újra beléptem a Mesterék lakásába, csupa vidámság uralkodott mindenben és mindenkin. A fiúk most sem voltak még otthon. Mefisztó viszont farokcsóválva folytatta a nadrágom szárán való bűvészkedését. (Megjegyzem, újat kellett fölvennem.) És olyan ínycsiklandó ételillat lengte be az egész lakást, hogy csuda. A Mester éppen egy – úgy láttam, elég jó minőségű – bort kortyolgatott, és egy jókora havannait szívott hozzá. Az asszonyság pedig, aki egyébiránt beengedett, barátian átölelt, összepusztította, és így szólt.

– Dénes úr! Remélem, nem utasítja vissza, hogy velünk ebédeljen. Marhapörköltet készíték épp...

– *Marha jó* lesz! – kuncogott ki a Mester, az óriási szivarfüst-aurából.

– Ö... – motyogtam meghatottan. – Persze, izé, igen...

– Akkor én nem is zavarom a munkájában, kedves Dénes úr – szólt, és visszament a konyhába.

– Mester – mondtam Karinthynek, miközben kétségbeesetten próbáltam, legalább az új nadrágomat megmenteni, Mefisztótól. – Itt van még száz pengő...

– *Száz pengő?* Hogy lehetett *egyetlen* humoreszkért száz pengőt fölvenni?

– Neeem, dehogyis, félreért. A nagyobbik része szintén előleg az új könyv kiadásáért.

– De hát *milyen* könyvről beszél?!

– Milyen könyvről, milyen könyvről, hát a *Följelentem az emberiséget* címűről!

– De hisz azt már kiadta a *Tevan!*

– Igen, valóban. De a Nyugat is kiadja, még hozzá, *Följelentem a házmesternét* címmel. Babits úrral madarat lehetett volna fogatni!

– Ezt még meg kell beszélnem a fe...

– Á, ha már itt tartunk! – mondtam, kissé közelebb húzódva a Mesterhez. – Találtam Önnek egy minden szempontból kiváló *új feleséget*. Higgye el, sokkal jobb lesz, mint a mostani! Csendes, békés, nem melleleg, csinos, és...

– Ezt még meg kell beszélnem a fe... – szólt zavartan a Mester, elnyomva szivarját és megtörölve verejtékes homlokát.

A feleség ekkor, mint egy fúria, ádázul kirentott a konyhából, egy hatalmas fakanállal a kezében. És *felém* tartott!...

Ez minden, amire emlékszem. A többi – sötét folt. És csak az egész testemet beborító kék-zöld foltok, a betört koponyám, meg a lábaimon lévő harapásnyomok a megmondható, mi is történhetett velem.

A kórházban eszméltem – ahol két hónapot kellett töltenem, ágyhoz kötötten –, két napra rá, és tulajdonképpen máig nem értem, *mi* volt a baja az asszonyságnak? Hiszen én csak *jót akartam!* De hát, ez van. Ez a jutalom.

A régi közmondás jut eszembe az eset kapcsán, miszerint: *Mondj igazat és betörik a fejed!*

Cziffra történet

Akárki akármit mond, a legjobb mód az ingyen-utazásra mégiscsak az, ha az ember lop magának egy különvonatot. Mondjuk a németektől. Ezt tettem én is a háború alatt. Oroszföldön. És higgyék el, túléltem. Azért, mert jól estem. Amikor kiugrottam a vágató mozdonyból. Az viszont már nem esett jól, hogy szinte azonnal elfogtak az orosz partizánok, és természetesen az sem, hogy rögtön le akartak puffantani, mert ellenségnek

néztek. Ellenség, én? Két kézzel tiltakoztam. Mind a tíz ujjammal. Lendületesen, a korareggeli, fagyos levegőbe billentgetve játszottam el nekik azt. Hogy súlyosan tévednek. Végül belátták. Bevallom, nem volt egyszerű. Azt a baromi nehéz *La Campanellát* elzongorázni. Teljesen némán. Egy fantomhangszeren. De megbirkóztam a feladattal. Mert kihívásnak éreztem. Meg, talán amiatt is, mert négy puskacső meredt felém. Mit mondjak, izgultam. Ám ez természetes. Egy művész, még a minden hájjal megkent profik is, mint jómagam, ha bevallja, ha nem, többé-kevésbé mindig izgul előadás előtt, és persze: alatt. Na, elég az hozzá, hogy sikerült.

Aztán a táborukba kísértek, vidáman, fütyörészve, mint akik értékes zsákmányt visznek haza egy fárasztó, de kalandos vadászat után. Néha jól fenékbe billentettek, és oroszul üvöltöztek velem, amiből én egy mukkot sem értettem. A farbarúgásból viszont, igen.

Szóval odaértünk a táborba. Egyenesen a parancsnok elé kísértek. A parancsnok egy fekete bőrkabátos, zord arcú, komor tekintetű férfiú volt, és valamelyes átmenetet képezett a nagyra nőtt törpe és az alacsony óriás között. És mintha már várt volna rám. Ez abból is kitűnt, hogy nyomban lekevert nekem egy akkora maflást, hogy beleszédültem. Ez persze az éhség miatt is lehetett, hisz addigra már vagy 24 órája egy falatot sem ettem. Mindegy, lenyeltem. Különben nem volt ostoba ember. Oroszul kérdezősködött. Széttártam a karjaimat. Aztán angolul. A fejemet ráztam. Majd németül. Na, erre végül bólintottam egyet. De hirtelen kitört a pánik.

– *Fritz!! Fritz!!* – ordítottak a partizánok, és rám akarták vetni magukat.

Ám a parancsnok egyetlen intéssel lehűtötte a kedélyeket.

– Ki vagy, te személtáda?! – förmedt rám németül.

Rendkívül gyorsan kellett átgondolnom, hogy mit válaszolok, hisz tudtam, az életem múlik rajta.

– A nevem: Cziffra György – mondtam aztán.

– *Magyar* vagy? – kérdezte csodálkozva.

– I... igen.

– Na, és mivel foglalkoztál *eddig*, te akasztófárávaló, míg agyon nem lövünk mindjárt?

– Ö... nos... hát... szóval zongoraművészként...

– Mint Liszt?

– Valahogy... úgy.

– Nagy Franz volt az a Liszt – jegyezte meg a parancsnok.

– Ö... így is lehet mondani.

A parancsnok elégedetten csapta össze a kezeit.

– Hát jó, nem bánom! Ma este a táborunkba érkezik néhány magas rangú tiszt a Vörös Hadseregből. A fogadásukra egy estélyt szervezünk. Van nekünk egy egészen jó, elzabrált pianínónk. Esetleg volna kedved játszani nekik? Ha nem, úgy azonnal tarkón lövünk. Nos?

Igyekeztem olyan keserűséggel rátekinteni, és olyan búskomor hangon válaszolni neki, amennyire csak tellett tőlem.

– Kaphatnék egy kis...? – nyöszörögtem.

– Hogyan? *Gondolkodási időt?!...*

– ... csak egy kis... ennivalót... Parancsnok elvtárs...

Gyilkos szemmel nézett rám, de azért jócskán meglepődve is – mint aki kénytelen magában elismerni: „Hiába, ennek az embernek aztán van vér a pucájában!” Keztem reménykedni, hogy tán mégis megesik rajtam a szíve. És bizony nem csalódtam. Odaintette magához az egyik emberét, és rám mutatva, fölényesen, parancsoló hangnemben, oroszul beszélt vele, majd miután az embere összezsácolta keményen fényes csizmáit és tisztelgett neki, visszafordult hozzám:

– Ez az ember el fog téged kísélni a szalon-sátrunkhoz. Megparancsoltam neki, hogy mindenben álljon a rendelkezésedre. Enni és inni ad neked. Utána pihenhetsz és gyakorolhatsz, amennyi csak akarsz. Estig még van idő, böven. Az én nevem egyébként – mondta, barátságosan kezet nyújtva nekem: – Vlagyimir Vlagyimirovics.

Hálásan kezet ráztam vele, és elindultam az embere után. Mindazonáltal, a sátor felé tartó rövid út alatt, többször is le akartak löni a táborbéli partizánok, de a kísérem rémülten leszerelte őket néhány szóval, mire azok fejvesztve iszkoltak el. Hogy mi lehetett az a néhány varázsszó, azt én nem tudom. Csak annyit értettem meg az egészből, hogy a létező legerősebb védelem alatt állok – Vlagyimir Vlagyimirovics védelme alatt.

A szalon-sátor óriási volt, huzatos, de elég világos. Bentebb volt a pianínó, a sátor másik végében. Mellette egy nagy vaskályha izzott, amely kellemesen duruzsolva adta a kétes meleget – a pianínó és a vaskályha körüli, kb. 3 méter sugarú körön túl ugyanis minden csupa dér volt. Én persze azonnal letámadtam a vaskályhát, és fölötte dörzsölgettem-fújogattam dermedt kezeimet. A partizán közben egy kis időre eltűnt. Korgó gyomorral, türelmetlenül vártam, mikor hozza már a beígért enni- és innivalót. Hozta is. Egy marék nyers *uborkát*, meg egy teli palack átlátszó valamit.

– Voda? – mutattam rá reménykedve, a palackra, mert hál’ Istennek ezt az egy orosz szót tudtam.

A partizán haragosan végigmért, mintha azt latolgatná: szánt szándékkal sértegetem, vagy csak egyszerűen csak félkegyelmű vagyok? Végül a kezembe nyomta a palackot.

– *Vod-ka!* – jelentette ki, ellentmondást nem tűrően.

Mi egyebet tehettem? Lecsavartam az üveg kupakját és jól meghúztam. Az erős ital azonnal a fejembe szállt. Úgy megrendültem, mintha ólmos-fütykössel sújtottak volna rám. A partizán erre mosolyra húzta a száját, majd mocskos kezével a pufajkája zsebébe nyúlt, és elővett egy maréknyi megpörköltödt, hihetetlenül koszos *szotyolát*.

– Ne! – szólt, szabad kezembe tömve a „desszertet”, majd a szájára tette a kezét és nyomatékosan súgta. – Pszt! – és sietve eltávozott.

Nyilván azt gondolta a jóember, hogy a vodkával meg az uborkával tökéletesen eleget tett vendéglátói kötelezettségének, ezért kellett hát titokban tartanom a szotyit, mint baráti ráadást. De nekem nem ez volt a főbajom. Hanem az, hogy egész eddigi katonaszolgálatom alatt, nemhogy zongorát nem láttam, de még csak nem is gyakorolhattam. És ennek már *két éve* volt. Hogy fogom behozni ezt a lemaradást, pár óra alatt, úgy, hogy még ennem-innom, pihennem is kell? Lehetetlen vállalkozásnak tűnt. Ám nem kivitelezhetetlennek. Leültem a zongoraszékre, elmajszoltam az uborkát, majd leküldtem rá vagy két deci vodkát. A szotyit félretettem, nehezebb időkre, majd a kályha mellé heveredtem, akarom mondani zuhantam, és rögtön elnyomott az álom.

Részeses, kótyagos álmom volt. Azt álmodtam – hisz mindig is erről álmodoztam –, hogy én magam vagyok a nagy Liszt, és a múlt század 40-as éveinek közepén, tehát

virtuóz karrierem csúcán, Berlinben játszottam, és minden hölgyet elbűvöltem... A dámák annyira megbomlottak a játékomtól, hogy a hangverseny után az egyik hanyagul elejtett kesztyűmért valósággal összeverték egymást. Egy grófnő pedig, miután kölnvizét a padlóra öntötte, a szerénységem által a csészében meghagyott teamaradványt kölnivizes üvegcséjébe töltötte...

Ekkor hirtelen felriadtam. Zúgott a fejem. Egy darabig azt se tudtam, hol vagyok. Ugyan még világos volt valamennyire, de az nem volt világos előttem, hány is óra lehetett. Mindenesetre alkonyodott. Erre már meg mertem volna esküdni. Meg arra is, hogy az a néhány partizán ébresztett fel legszebb álmomból, akik valami sebtében összetákolt, hosszúkás nyersfa-padféleségeket kezdtek el behordani a sátorba és azokat rendezgették, nem kis zajjal. Mely zajba belevegyültek számomra teljesen érthetetlen káromkodások és köpködések. Hárman voltak. És egyre közelebb hozták a padokat. Mikor már egyre közelebb értek hozzám, és végeztek, egyikük elment. A másik kettő ekkor felém fordult és észrevették a félig tele vodkásüveget. Kiguvadt szemmel bámulták. Aztán, a magasabbik partizán, rám nézett és a palack felé bökve a fejével, feltartott kezének kimeresztett ujjaival egy 3-ast mutatott.

– *Einstand?* – kérdeztem elhűlve.

Azok összenéztek és a magasabbik ismét egy 3-ast mutatott, de már nyomatékosabban.

– Kik maguk? *A Pásztor fivérek?* – hüledeztem még jobban.

Válasz helyett a mutogatós fickó megragadta az alkalmat, akarom mondani a palackot, szélvészgyorsasággal lecsavarta a kupakot, majd húzott egyet belőle és vidám képpel odaadta a társának. Amaz is húzott belőle, aztán üdvözült arccal átadta nekem a maradékot. Úgy jó harmadnyi maradt belőle. Hirtelen megvilágosodtam. A 3-as jel azt jelentette, hogy *megharmadoljuk* a vodkát! Hálás tekintettel kiittam a részem. Azok meg, dalolva-fütyörészve elszeleltek.

Azért bevallom, eléggé fáztam is. Dobtam hát a kályhába néhány hasábot az odakészített farakásból, és míg újra fellobbant a tűz, kegyetlen lelkefurdalással hátra-hátrasandítottam, mint aki rossz fát tett a tűzre. Lassan megnyugodtam. Majd odaültem a hangszerhez, hogy végre gyakoroljak egyet.

Nem ment egykönnyen. Sőt, ami azt illeti, nagyon nehezen indult. Skáláztam, futamoztam összevissza, de mintha megbénultak volna az ujjaim a hosszú kihagyástól. Ám, lassan, lassan...

Épp a *II. rapszódíát* játszottam – úgy-ahogy –, mikor emberek közeledek felém, némán, áhítattal, úgyszólván lábujjhegyen, én meg csak játszottam elmerülten. Pedig nem akárhik voltak! A záróakkordok után, éktelen tapsolásra és elragadtatott kiáltásokra kellett eszmélnem. Döböntően hátrafordultam és csak ekkor fogtam fel igazán, kik is állnak a hátam mögött. Hát nem mások, mint maga Vlagyimir Vlagyimirovics és a Vörös Hadsereg fejesei! Azt se tudtam, hol áll a fejem. Vlagyimir Vlagyimirovics kedélyesen a vállamra csapott, a fejesek pedig lelkesen kezet nyújtottak nekem, és ha ezt a fejtelenséget még fokozni lehetett, hát annyi orosz dicséret záporozott rám tíz másodperc alatt, hogy ha csak a harmadát vallom be, már akkor is a világ legnagyobb hazudozójának tarthatnának – és, azt hiszem teljes joggal.

Egy szó, mint száz, a főpróba remekül sikerült.

Olyannyira, hogy rögtön a kezembe nyomtak vagy három üveg – igaz, jó minőségű – vodkát. Ettől egy kissé elhúztam a szájam szélét, mert *ennivalót*, rendeset, sajnálatos

módon még mindig nem kaptam tőlük, pedig már úgy korgott a gyomrom, mint még soha. Inni viszont – no, azt kellett. Sőt, az adott szituációban *kötelező* is volt. Ittam hát velük, hadd örüljenek. Amúgy egy tisztiszolga is volt velük – bocsánat, csicskást akartam mondani! –, az valahonnan elővarázsolt (hogy honnan a csudából, az számomra rejtély) egy tálcát, rajta négy kis üveg pohárral, azokat színültig megtöltötte vodkával, majd szétosztotta közöttünk.

Oroszos vidámsággal és tempóval iddogáltunk – magyarán vedeltünk, mint az állat. Közben szépen bealkonyult. (Akkor még nem tudtam, hogy nekem is.) A tisztiszolga... vagyis a csicsk... mindegy, hagyjuk... Szóval ez az ember, sorra meggyújtotta mind, a templomból lopott nagygyertyákat, és a dermesztő huzattól különös, lidérces fényben kezdett el táncolni az egész sátorbelső. Mint ahogy az én fejemben is a mindenség. Aztán egyszer csak Vlagyimir Vlagyimirovics gondolt egyet, összecsapta a tenyereit, és erélyesen rám mutatott, majd a pianínóra. Nem kell mondanom, hogy – szinte – rögtön megértettem az összefüggést, akármilyen részeg is voltam. És úgy tűnt, nem csak én. A Vörös Hadsereg fejesei, kivörösödött arccal leültek az első padsorokban és várakozóan néztek rám.

– Kezdheted! – mondta Vlagyimir Vlagyimirovics, és maga is leült.

Valahogy szalutáltam. Vagy legalábbis próbáltam. Aztán odadülöngéltem a hangszerhez, leroskadtam a zongoraszékre, és próbáltam... Akarom mondani próbáltam minden idegszálammal rájönni arra, hogy hol vagyok?

Ahogy visszaemlékszem (nem egykönnyen), meg-megbicsakló, szétterpesztett ujjakkal, öntudatlanul kezdtem el csapdosni a billentyűket... Így ment ez percekig. És még játszottam volna továbbra is, de valaki mögülem hirtelen felordított és akkorát csapott a combjára, mint egy pisztolylövés. Erre azonnal abbahagytam a játékot, és hátrafordultam. Csak ekkor láttam, hogy ez a valaki – aki ökölbe szorított kézzel állt, és egész testében remegett a dühtől – Vlagyimir Vlagyimirovics volt. Egy pillanat alatt kijózanodtam. Arcomból kiszállt a vér. Összekulcsoltam a kezeimet, és könnyörgőn néztem rá. Ám tartása ettől – már ha ezt egyáltalán lehetett még fokozni – csak még vészjóslóbb lett.

– Ezt a... *Schönberg-zenét*... tisztelt művész úr, *talán hagyjuk*... – sziszegte fenyegetően.

– Bo... bo... bocsánat... – dadogtam rémulten. – Én csak... én... Liszt Ferenc egyik magyar rapszódiját...

– *Ez* neked Liszt volt?! Tréfálsz velem?! Ezért még számolunk!...

– I... igenis... én, kérem... a *II. magyar rapszodiát*...

A fejesek is rettentő dühösek lettek. Az öklüket rázták felém és egyre jobban közelítettek... Akkor már mindenről lemondtam. Halkan motyogni kezdtem a Miatyánkot, és vártam, hogy kezdetét vegye a lincselés... A Sors azonban közbeszólt!

– *NYET!!* – mennydörögte Vlagyimir Vlagyimirovics.

És egyszerre mindenki megdermedt. Mintha minden jelenlévő (még én is), hirtelen megérezte volna ennek a rendkívüli embernek igazi, parancsoló, felsőbbrendű, mondhatni uralkodói mivoltát és erejét. Mintha ott és akkor mindnyájan azt gondoltuk volna: hát igen, valóban, ebből az emberből *valamikor* még simán lehet, tudom is én, egy nagy vezér, minden oroszok félve tisztelt vezetője. És – ami a legkülönösebb –, mintha Vlagyimir Vlagyimirovics is pont *ugyanerre* gondolt volna. A tartásából legalábbis ez volt leolvasható. Ám olvasásra aztán végképp nem volt idő! Kihasznlva hát a sátorban beállt

pillanatnyi megrendülést, gyorsan fogtam magam, visszafordultam a hangszerhez, és azonnal játszani kezdtem Chopin csodálatos *Gyászindulóját*...

És egyszerre mindenki sírva fakadt. Mintha minden jelenlévő hirtelen megérezte volna játékomnak és művész-mivoltomnak igazi nagyságát, erejét. Mintha ott és akkor mindnyájan azt gondolták volna: hát igen, valóban, ebből az emberből, *valamikor* még simán lehet, tudom is én, egy nagy, egy világhírű előadóművész. És – ami a legmeglepőbb –, pont *ezt* gondoltam én magam is!

Mikor befejeztem a darabot, már én is velük zokogtam. Felálltam és mélyen meghajoltam. Ők mindvégig álltak, persze, aztán rögtön odaléptek hozzám, és bömbölve-nyűszítve a megindultságtól, a vállaimra borultak.

Egy jó darabig egymás vállain át sírtunk – már teljesen benedvesedtek a zubbonyaink –, majd így szóltam, hüppögve a meghatottságtól, Vlagyimir Vlagyimirovicshoz:

– Paharahancsnohokehelvtáhárs!

– Mohondjahad! – szipogta.

– Köhöszöhönöhöm, hohogyéhélehetbehenhahagyohott!...

– Nihincsmihit – tette rá könnyben ázó vállamra a kezét. – Igahazáhánnihincsmihit!

Most már elmondhatom – anélkül, hogy túlzásokba esnék –, hogy: igen, végül is életben maradtam.

És elkezdtem meghódítani a világot.

Ország, a világ

Míg élek, nem felejttem el. A Lilit. Az Ország Lilit. A főnöknőm volt. A Bábszínházban. A díszletfestő műhelyben. A legjobb barátnőm volt. És fázott. Nyáron is fázott, kánikulában is. Sőt, télen is. Senki sem értette. Nagyon bonyolult személyiség volt. Már mint ő. Mert én róla beszélek, ha valaki még nem tudná. Míg élek, nem felejttem el. Hogyisne! Amilyen kicsi volt. Kezei, mint a gyermeké. És mégis, milyen nagy képeket festett. De nagyképű, az aztán nem volt. Pedig gyönyörű volt. Míg élek, nem felejttem el. Reggelenként, amikor bejött a műhelybe. A kabátjába be volt csavarva, és borzasztó kalapok és sapkák, miegyebek voltak a fejére húzva. Reszketett. Mi akkor legalább fél óráig jártuk neki a konguiszter-táncot. Amíg magához nem tért. Ez a tánc különben az én találmányom. Míg élek, nem felejttem el. Pedig nem vagyok már mai csirke. Hát ő velem mennyi cirkuszt csinált. Mert én mindig is egy afféle ivós lady voltam. De ehhez senkinek semmi köze. És akinek nem tetszik, az tehet egy szívességet. Szóval nem szerette, ha kijárok. A „Három bábművészhez” nevezetű kocsmába. Ott, a Hunyadi téren. Tényleg így volt. Nem szerette. Én viszont szerettem. Lehetetlen volt nem szeretni. Persze ő ezt nem hitte el. Azt hitte, a legtöbben utálják. Ám ebben tévedett. Tisztelték és szerették. Én viszont nem szerettem. Azt, amit tőle kaptam. Egy literes tejeskannát. Meg a parancsot. Hogy a Hunyadi téri tejcsarnokban mindennap töltessek bele egy liter friss tejet. És, hogy igyam meg. Tudniillik a tejet. De én nem szerettem. Mégis megittam. Csodálatos volt. A tejeskanna. Igazi régi, frankó, fedeles, gusztustalan tejeskanna. Még ma is megvan. A sufniban rohad. Szóval a tejet kellett magamba döntögetnem. Nem a rumot, a konyakot,

meg a többieket. Én persze hűségesen megittam minden nap a tejet. Aztán kimentem a kocsmába. És akkor egyszer. Utánam jött. Míg élek, nem felejttem el. Ő, kb. annyira illet a kocsmába, mint nekem a báli-ruha. Ráadásul egy akkora karimájú fekete kalap volt a fején, hogy még. Ahogy megállt a kocsmá ajtajában, olyan csend lett hirtelen, amilyen talán csak a világ teremtését megelőzően lehetett. Vagy még annál is nagyobb. Aztán egyszerre csak az asztalomhoz jött. Csupa kockás meg csíkos miacsudában. Az egész kocsmá hallgatott, mint a sír. Ámultan nézte mindenki a jelenést. Majd egyenként, lopva, mindenki elszivárgott. Érthető. Ezek az emberek kétkezi munkások voltak. A környékről. Még sose láttak ehhez hasonlót. Leült velem szemben. Én reszkettem, mint a nyárfalevél. Elővett egy megbontott mentolos Dunhill-t. Kivett egy szálát. A szájába vette. A kocsmáros közben mintha sóbálvánnyá vált volna. Az iszonyat szobraként állt a pult mögött. Remegő kézzel tüzet adtam neki. Szívott egy slukkot. Élvezettel kifújta. És nem szólt egy szót sem. Csak nézett rám. Míg élek, nem felejttem el. A tekintetében minden benne volt. Az egész világ. Nyugodtan elszívta a cigit. Aztán felállt. Én is felálltam. Pénzt vettem elő és az asztalra tettem. Mentünk vissza. Némán. A Bábszínházba. Én a Lili után kullogtam. De ezzel nem voltam egyedül. Tulajdonképpen mindenki utána kullogott. Olyan nagy művész volt. És a kocsmá küszöbét se lépte át senki. Soha többé. Hamarosan be is zárt. A kedvenc kocsmám volt. Míg élek, nem felejttem el. Azt, ahogy engem nézett. Én meg nem mertem ránézni. A félig tele pezsgőspoharamat bámultam. Vagyis azt, ahogy szálltak fel benne a buborékok.

Sylvia Plath gyötrelmei

Purgatórium, 54. év október 7-e

Micsoda hőség ma is! Ráadásul októberben. Persze, motyogtak az emberek holmi globális felmelegedésről, klímaváltozásról, meg egyebekről – rémlik valami –, de akkor is. Ez már túlmeleg minden határon! És még ha csak ez lenne! Odaátról állandó jajveszékelés, sikoltozás, sírás és fogcsikorgatás hallatszik. Azt hiszem, már nem bírom sokáig. Az idegeim olyan tépettek, nyúzottak, hogy a legkisebb neszre is összerezzenek. Ha legalább érteném a nyelvüket ezeknek a...

Purgatórium, 54. év október 10-e

Végre megtudtam, kik is ők! Váratlanul egy szakállas, vén pasi jött el a hozzám a minap (pedig biz' Isten, egy árva lélekkel se találkoztam, mióta itt vagyok), és azt mondta: – „Sylvia, már nem kell sokáig itt maradnia. Hamarosan jobb helyre kerül, százszorta jobba, mint ez. Legyen türelemmel!” Kicsit fellélegeztem, de aztán erőt vett rajtam a női kíváncsiság, és megkérdeztem tőle: – „Hű, hát ez tényleg remek, de nem tudja véletlenül, hogy kik ezek a hangoskodók? Már síkideg vagyok, írni sem hagynak, meg hát, ugye...” A szakállas fazon komoran legyintve, válaszolt: – „Á, ezek csak magyar politikusok a 21. századból, ne is törődjön velük, egyik fülén be, a másikon ki. Szóval türelem, kedves Sylvia, az ügyét már tárgyalják.” Azzal eltűnt, mint a kámfor.

Purgatórium, 54. év október 11-e

Van egy másik „Odaát” is! Ez viszont csak a magyar politikusok éktelen kiabálásainak szünetében hallható (akik, alighanem egyre nagyobb számban érkeznek). Kész csoda, hogy eddig fel sem tűnt nekem. Ám, be kell vallanom, ez sincs túlságosan az ínyemre... Sőt. Ugyanis egy Mozart-misé énekelnek állandóan. Irtó nagy lehet ott a kórus. És rém hangosak. Szegény Ted, ha hallaná! Csak Mozartot szeretett hallani, semmi mást, és én kénytelen-kelletlen ki voltam téve neki. Már mint Mozartnak. Sajnos *tudom*, melyik ez az átkozott mise: a *c-moll Mise*, a K. 427. számú! Ted, amikor csak föltette ezt a lemezt, a *Credo* tételnél mindig együtt visongott a kórossal (szegény nem egy jó hallású férfi, na), és én lehet, hogy épp *emiatt* váltam el tőle... Ki tudhatja ezt ma már, ennyi idő után? Én csak azt tudom, hogy ez a mise befejezetlen. Így aztán értem, miért ez (és csakis ez) megy ott az örökkévalóságig. Úristen, milyen halálosan unalmas!... Teddel persze folyton vitáztunk. Nem értette, mi a szeretni való Schönberg, Berg, Stockhausen, meg a többi modern zenéjében. *Szerinte* nem is zene az, amit ők írtak... És akkor ott van még Bartók is, a nagy kedvencem... De hisz... te jó ég! Hiszen *ő is magyar!*...

Purgatórium, 54. év október 23-a

A mai nap pokoli. A magyarok, úgy néz ki, ezen a napon beleadnak apait-anyait. Az kismiska, ahogy eddig hangoskodtak. Kénytelen voltam bedugaszolni a füleimet, így legalább tudok írni. Hurrá! Mozart hallhatatlan! És Ted? Ted vajon *hol* lehet? Él-e még egyáltalán? Ha igen, biztos valami új nővel van. *Annak* a fülébe susogja a verseit... Ez hallatlan!

Purgatórium, 55. év március 15-e

Ma megint oltári nagy a ricsaj odaát. De már füldugó nélkül is elviselem. Azt a Mozart-misé is, nagyjából. Nem jött az a bácsi. Pedig megígérte. Ez igazán nem volt szép tőle. De bánja kánya! Eszembe jut egy régi naplójegyzetem. Ezt még azelőtt írtam, hogy *A pokol a vasárnap reggeli Grand Central Subway. Én pedig arra kárhoztattam, hogy pörkölődjek a néma, jeges hideg pörgő kristályszerkezetében, a minden érzékelést nélkülöző, tehetetlen, semleges vákuumban.* Lám, még semmit sem tudtam az igazi pokolról! Mit sem tudtam még a 21. századi magyar politikusokról. Erről a kíméletlen Mozart-miséről nem is beszélve. Te jó ég, milyen naiv is voltam!

Purgatórium, 55. év augusztus 20-a

Már a könyökömön jön ki a *c-moll Mise!* A sírás és fogcsikorgatás még hagyján. Bár, ami azt illeti, az ma mintha megint a kelleténél hangosabb lenne. Na! Tegnap itt volt a bácsi. Már azt hittem sose jön el. De *eljött* valóban. Azzal kezdte: – „Sylvia kedves! Jó híreim vannak. Hamarosan átköltözhet *oda!*” – és arrafelé mutatott, ahonnan az az átkozott mise szól. – „*Oda nem* megyek!” – vágtam rá határozottan. – „Akkor már inkább a magyarokhoz mennék. Legalább megismerem a nyelvüket. És nem kell hallgatnom többé ezt a förtelmes zenét” – fűztem hozzá. Az öreg ekkor a szívéhez kapott, keresztet vetett, majd rémült arccal így folytatta: – „Sylvia, Ön nem mehet a magyarokhoz! Az örök kárhozatba! Önnek nálunk van a helye. Az ügyét megtárgyalták, napok kérdése az egész. Az égre kérem, ne rohanjon a vesztébe!” Megsajnáltam szegényt. – „Kedves uram, rendben, akkor nem megyek a magyarokhoz. Viszont *máshova sem* és erre, ha kell, a

szavamat adom. Megegyeztünk? Ja, és hozhatna végre egy *normális* társat ide. Már, ha érti, mire gondolok. Egyedül nem élet az örökélet. Nincs igazam?” Az öreg tébolyult tekintettel rám meredt, aztán egy halálsikolyt hallatva, nyom nélkül felszívódott. De én már semmin nem lepődöm meg. Megvontam a vállam, és folytatni kezdtem az új regényemet. *Pokolba Mozarttal!* – a címe.

ISBN 978-615-00-1245-2

ISSN 0866 4420

Felelős kiadó: Jahoda Sándor

Felelős szerkesztő: Striker Judit

Badó Stúdió & Print Bt. – 2018

Felelős vezető: Badóné Szabenyi Zsuzsanna

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
